

NATUURBEHEERPLAN AANPASSING WEIDEVOGELS

PROVINCIE NOORD-BRABANT

28 april 2009
074132897:0.1
110502.201754.010B

Inhoud

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Vraagstelling en afbakening	7
1.3 Leeswijzer	8
2 Huidige situatie weidevogelbeheer en gewenste aanpassingen	9
2.1 Weidevogels in Noord-Brabant	9
2.2 Agrarisch weidevogelbeheer in Noord-Brabant	10
2.3 Gewenste aanpassingen ten behoeve van het natuurbeheerplan	12
3 Selectie van kansrijke gebieden	13
3.1 Aanpak	13
3.2 Kansrijke gebieden	14
3.3 Nadere prioritering en conceptbegrenzing	16
3.4 Mogelijke ambities per gebied	16
4 Draagvlak	19
4.1 Aanpak	19
4.2 Resultaten streekbijeenkomsten	19
4.3 Bepalende factoren voor draagvlak	22
4.4 Conclusies voor opname van gebieden in het natuurbeheerplan	24
5 Spelregels en gebiedsbespreking	27
5.1 Spelregels	27
5.2 Gebiedsbeschrijvingen	31
6 Andere instrumenten voor weidevogelbeheer	35
6.1 Inleiding	35
6.2 Akkerpakketten binnen het nieuwe stelsel	35
6.3 Groenblauw stimuleringskader	36
6.4 Vrijwillige nestbescherming	36
6.5 Regeling rustzones	36
6.6 Weidevogelbeschermingsplan	37
6.7 Leefgebiedsplannen	37
7 Discussie en aanbevelingen	39
7.1 Discussie	39
7.2 Aanbevelingen	41
8 Bronnen	43

Bijlage 1	Weidevogelpakketten grasland nieuw stelsel	45
Bijlage 2	Betrokkenen bij het project	47
Bijlage 3	Weging kuikenland	49
Colofon		51

Samenvatting

Vanaf 2010 wordt het huidige Programma Beheer vervangen door een nieuw Stelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer. Als onderdeel hiervan worden de huidige natuur-, beheer- en landschapsgebiedsplannen van de provincie Noord-Brabant beleidsarm omgezet in een nieuw natuurbeheerplan. Hierin zijn de gebieden aangegeven waarin subsidie voor natuur- en landschapsbeheer mogelijk is. Voor agrarisch weidevogelbeheer vindt daarbij wel een beleidsaanpassing plaats. De ruime-jas gebieden in het huidige beheergebiedsplan zijn gebaseerd op verouderde gegevens. Daarnaast is de inzet van agrarisch weidevogelbeheer niet effectief gebleken, met name door de versnipperde inzet van overeenkomsten. Dit rapport biedt de onderbouwing voor de genoemde beleidsaanpassing.

In het nieuwe stelsel is sprake van collectief weidevogelbeheer in gebieden van tenminste 100 ha, op basis van een weidevogelbeheerplan. Ten opzichte van de huidige ruime-jas begrenzing vindt een concentratie plaats van gebieden waar gesubsidieerd weidevogelbeheer mogelijk is. Binnen deze gebieden dient een intensivering plaats te vinden op basis van landelijke spelregels voor mozaïekbeheer. Aan de hand van recente provinciale weidevogelgegevens zijn acht kansrijke gebieden geselecteerd waarin collectief weidevogelbeheer op basis van aanwezige dichtheden van de Grutto de meeste kansen biedt. Voor deze gebieden is een conceptbegrenzing opgesteld.

In drie streekbijeenkomsten is vervolgens voorlichting gegeven over de wijzigingen die het nieuwe stelsel met zich meebrengt. Ook is de conceptbegrenzing van de geselecteerde gebieden voorgelegd. Op basis hiervan is het draagvlak voor opname van gebieden in het natuurbeheerplan gepeild. In één gebied bleek geen draagvlak aanwezig. Eén gebied is alsnog afgefallen omdat het niet aan de (landelijke) criteria voldoet. Uiteindelijk worden zes gebieden voorgesteld voor opname in het natuurbeheerplan voorgesteld: Made-Drimmelen, Land van Heusden en Altena, Rielse Heide, Schijndelse Heide, Vughtse Gement en Beerse Overlaet. Voor deze gebieden is, mede op basis van de reacties in de streekbijeenkomsten, een definitieve begrenzing opgesteld. Per gebied zijn de doelen voor weidevogelbeheer beschreven. Tevens zijn andere instrumenten voor agrarisch weidevogelbeheer samengevat, welke inzetbaar zijn in gebieden waar de huidige ruime-jas begrenzing vervalt en voor delen van kansrijke gebieden waar geen collectief beheer plaatsvindt.

HOOFDSTUK 1 Inleiding

1.1

AANLEIDING

De provincie Noord-Brabant werkt met de overige provincies aan een nieuw, vereenvoudigd subsidiestelsel voor natuur- en landschapsbeheer. Dit dient ter vervanging van het huidige subsidiestelsel voor natuurbeheer met de Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer (PSN) en de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (PSAN). De huidige subsidieregeling wordt over het algemeen ervaren als ingewikkeld, met hoge administratieve lasten, te rigide en te gedetailleerd.

Inmiddels is besloten dat het nieuwe stelsel op 1 januari 2010 in gaat.

In de huidige situatie is sprake van een natuurgebiedsplan, beheergebiedsplan en landschapsgebiedsplan, waarin is aangegeven waar subsidies voor (agrarisch) natuurbeheer kunnen worden aangevraagd. In het nieuwe stelsel worden deze plannen omgezet in één natuurbeheerplan. Dit heeft een prominente rol bij de sturing van doelen, de financiering van de maatregelen, de (procesmatige) voorwaarden voor subsidieverlening, monitoring en evaluatie. Centraal in het plan staat de begrenzing van de beheertypen uit de Index Natuur & Landschap. De bestaande natuur- en beheergebiedsplannen worden in 2009 'technisch' omgezet naar de eerste generatie natuurbeheerplannen. Deze operatie zal zoveel mogelijk beleidsneutraal verlopen, immers de natuur- en landschapsdoelen zijn al beschreven in de huidige plannen. Alleen voor weidevogels is sprake van een beleidsverscherping.

1.2

VRAAGSTELLING EN AFBAKENING

Dit rapport levert de onderbouwing voor de beleidsverscherping ten aanzien van weidevogels. Het gaat daarbij om de begrenzing van nieuwe ruime-jas gebieden voor weidevogelbeheer, waarbinnen de graslandpakketten voor agrarisch natuurbeheer kunnen worden opengesteld. Uitgangspunt is een effectiever beheer op basis van collectieve weidevogelbeheerplannen, geconcentreerd in de betere weidevogelgebieden waar de meeste kansen bestaan voor dit type beheer, mogelijk versterkend voor weidevogelbeheer in reservaatgebieden. Deze laatste staan bij deze beleidsverscherping niet ter discussie.

Hierbij is rekening gehouden met de afwijkende positie van weidevogels in Noord-Brabant ten opzichte van andere provincies. Dichtheden en soortenspectrum verschillen met de klassieke weidevogelprovincies Noord-Holland, Utrecht en Friesland. Hierdoor kan de inzet van het beleidsinstrumentarium wellicht anders worden gewogen of is in Noord-Brabant mogelijk de inzet van een ander instrumentarium nodig.

De begrenzing van de nieuwe ruime-jas gebieden is gebaseerd op enerzijds een analyse van kansrijke gebieden en anderzijds op een inventarisatie van het draagvlak middels een drietal streekbijeenkomsten.

Het is met genoemd uitgangspunt onvermijdelijk dat huidig begrensde ruime-jas gebieden afvallen. Voor deze gebieden worden in dit rapport de beschikbare instrumenten voor weidevogelbeheer beschreven.

1.3

LEESWIJZER

In hoofdstuk 2 is een beschrijving opgenomen van de huidige situatie ten aanzien van weidevogels en weidevogelbeheer in de provincie Noord-Brabant en de gewenste wijzigingen voor nieuwe Stelsel Natuur- en Landschapsbeheer. De analyse van kansrijke gebieden, resulterende in een conceptbegrenzing, is opgenomen in hoofdstuk 3. Hieraan zijn tevens mogelijke ambities gekoppeld voor de afzonderlijke gebieden. Hoofdstuk 4 vat de resultaten van de streekbijeenkomsten samen, waarin draagvlak voor de nieuwe aanpak en begrenzing is getoetst. Dit resulteert in een conclusie aangaande de definitief in het nieuwe natuurbeheerplan op te nemen gebieden.

De spelregels voor het nieuwe weidevogelbeheer zijn opgenomen in hoofdstuk 5, evenals korte beschrijvingen van de definitief op te nemen gebieden. Dit hoofdstuk kan als zodanig in het nieuwe natuurbeheerplan worden opgenomen.

De beschikbare instrumenten voor weidevogelbeheer in de provincie Noord-Brabant zijn samengevat in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 sluit af met een discussie en enkele aanbevelingen.

HOOFDSTUK 2 Huidige situatie weidevogelbeheer en gewenste aanpassingen

2.1 WEIDEVOGELS IN NOORD-BRABANT

ACHTERUITGANG WEIDEVOGELS

Net als in Nederland en in Europa bevindt de Brabantse weidevogelpopulatie zich in een negatieve trend. De Brabantse trend wordt vastgesteld met behulp van de gegevens van het meetnet van de provincie Noord-Brabant. In dit meetnet werden tot en met 2005 jaarlijks 75 plots op broedvogels geïnventariseerd. Vanaf 2005 wordt elke plot nog tweemaal in drie jaar geïnventariseerd. In tabel 2.1 zijn de ontwikkelingen van verschillende weidevogelsoorten gegeven.

Tabel 2.1

Percentage in meetnetplots ten opzichte van 1994 (meetnetgegevens Provincie Noord-Brabant)

Soort	Deelgebied	Gem. 2002-2003	Gem. 2004-2007
Gele kwikstaart	Agrarisch gebied	161%	248%
Graspieper	Agrarisch gebied	70%	90%
	EHS-grasland	100%	115%
Grutto	Agrarisch gebied	48%	49%
	EHS-grasland	83%	62%
Kievit	Agrarisch gebied	100%	74%
	EHS-grasland	111%	102%
Scholekster	Agrarisch gebied	87%	90%
Slobeend	Agrarisch gebied	48%	?
	EHS-grasland	90%	79%
Tureluur	EHS-grasland + agrarisch gebied	205%	200%
Veldleeuwerik	Agrarisch gebied	55%	48%
	EHS-grasland	55%	43%
Watersnip	EHS-grasland + agrarisch gebied	60%	68%
Wulp	Agrarisch gebied	101%	101%
	EHS-grasland	63%	64%
Zomertaling	EHS-grasland	37%	15%

OORZAKEN ACHTERUITGANG

De oorzaken van de achteruitgang zijn met name een voortdurende intensivering van de landbouw en een verruiging van het natuurlijk habitat, waardoor geschikte leefgebieden verdwijnen. Andere negatieve factoren zijn verstening van het landschap, geluidsverstoring door uitbreidende infrastructuur en jacht in Zuid-Europa. Grutto's komen in een steeds geringer areaal voor. Tureluurs broeden met name op de slikken van West-Brabant, waar nauwelijks meetnetplots liggen. Kieviten broeden hoofdzakelijk in agrarisch gebied. Op de zandgronden van Zuid- en Oost-Nederland broedt 40-80% van de kieviten op bouwland.

Toch lijkt ook het aantal Kieviten inmiddels achteruit te gaan. De enige soort die een duidelijk positieve trend vertoont, is de Gele kwikstaart, als gevolg van vestiging in akkergebieden.

2.2

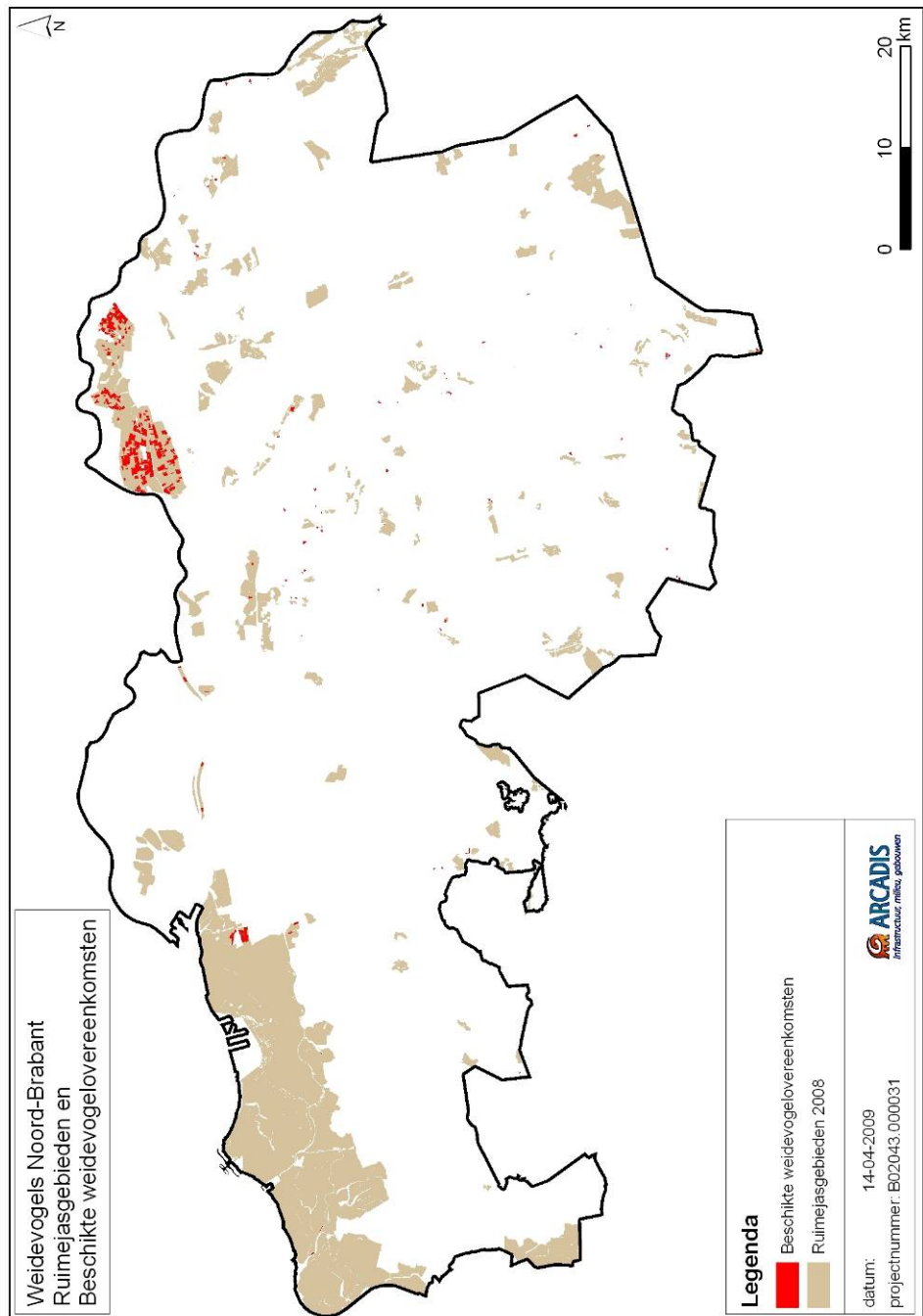
AGRARISCH WEIDEVOGELBEHEER IN NOORD-BRABANT

BEGRENZING RUIME-JAS

In het huidige beheergebiedsplan (Provincie Noord-Brabant, 2007) is een begrenzing opgenomen van gebieden waarin gesubsidieerd weidevogelbeheer mogelijk is op basis van de Provinciale Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer (figuur 2.1).

Figuur 2.1

Huidige begrenzing ruime-jas

In totaal gaat het om 61.068 ha ruime-jas gebieden (overigens niet allemaal met weidevogel-doelstellingen) Hierbinnen is er een quotum van 1.124 ha voor weidevogelpakketten. Voor weidevogels is daarbij de volgende tekst opgenomen: “Weidevogelgebieden bevinden zich in open landschappen. In deze gebieden bevinden zich vaak grondgebonden melkveehouderijen die een groot deel van hun gronden als grasland in gebruik hebben. Openheid, rust, en natte graslanden staan garant voor de aanwezigheid voor soorten als de Grutto. Het streefbeeld bestaat uit agrarische gebieden met vooral in het voorjaar een hoge waterstand ten opzichte van het maaiveld, aanwezigheid van aaneengesloten graslanden, openheid en rust.”

AFGESLOTEN OVEREENKOMSTEN

In 2008 was er een beschikte oppervlakte van weidevogelpakketten van 1.107 ha (98%). Binnen reconstructiegebied Maas en Meierij bedroeg deze 949 ha, waar een oppervlakte van 548 ha is gequoteerd (179%). Overschrijding van dit quotum heeft twee redenen. Enerzijds werd het totale quotum voor Noord-Brabant in geen enkel jaar overschreden, waardoor middelen nooit waren uitgeput. Dit met de gedachte, elke beschikking is er één. Anderzijds is de quotumboekhouding van Dienst Regelingen pas sinds kort op orde, waardoor in het verleden ook geen goed overzicht bestond. Tabel 2.2 geeft een overzicht hiervan van de op grond van het beheergebiedsplan mogelijke en in 2008 beschikte oppervlakte weidevogelhectares per reconstructiegebied (één op één plus ruime jas). Gegevens over weidevogelbeheer in reservaatgebieden (Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer) zijn niet opgenomen.

Tabel 2.2

Mogelijke en beschikte oppervlakte weidevogelhectares per reconstructiegebied (2008)

Reconstructiegebied	Oppervlakte mogelijk	Oppervlakte beschikt	Percentage (b/m)
Boven-Dommel	0	2	-
Brabantse Delta	32	4	13
De Baronie	150	16	11
De Meierij	179	8	4
De Peel	71	1	1
Kempenland	30	4	13
Maas en Meierij	548	979	179
Peel en Maas	15	5	33
Wijde Biesbosch	99	88	89
Noord-Brabant	1.124	1.107	98

In Noord-Brabant is sprake van twee collectieve overeenkomst voor weidevogelbeheer (Beerse Overlaet en Made-Drimmelen) en circa 100 individuele overeenkomsten. Hiervan is geen onderverdeling per reconstructiegebied beschikbaar.

ANDERE VORMEN VAN WEIDVOGELBEHEER

Naast weidevogelbeheer in het kader van de SAN, zijn er ook andere vormen van weidevogelbeheer. Zo zijn er 44 vrijwilligersgroepen die worden gecoördineerd door Brabants Landschap (Coördinatiepunt Landschapsbeheer, 2009).

Zij zochten in 2008 14.712 ha af ten behoeve van nestbescherming. Jaarlijks worden ruim 5.000 legsels opgespoord, waarvan ruim 70% uitkomt. Overige vormen van weidevogelbeheer zijn besproken in hoofdstuk 6.

2.3

GEWENSTE AANPASSINGEN TEN BEHOEVE VAN HET NATUURBEHEERPLAN

GRUTTO ALS INDICATOR-SOORT

De begrenzing in het beheergebiedsplan is gebaseerd op weidevogelgegevens van de jaren negentig. Voor het natuurbeheerplan dient er een begrenzing te komen op grond van meer actuele gegevens.

Landelijk wordt gewerkt met de Grutto als indicatorsoort voor goede weidevogelgebieden. Deze keuze is gemaakt op basis van het internationaal belang van Nederland voor de Grutto. Het aantal Grutto's in Noord-Brabant is vergeleken met de rest van Nederland echter laag (Teunissen et al., 2005).

Circa 2% van de landelijke populatie broedt in Noord-Brabant.

De provincie Noord-Brabant wil gesubsidieerd agrarisch weidevogelbeheer op basis van het nieuwe Stelsel Natuur- en Landschapsbeheer geconcentreerd en zo effectief mogelijk inzetten. Het landelijk beschikbare bedrag voor weidevogelbeheer, de verdeling daarover per provincie en de (marktconforme) pakketvergoedingen vormen de randvoorwaarden voor de inzet binnen de provincie Noord-Brabant. Hierover zijn echter nog geen concrete gegevens voorhanden.

Vooralsnog gaat de provincie ervan uit dat de binnen de ruime-jas begrenzing open te stellen oppervlakte voor weidevogelpakketten (grasland), niet afwijkt van de huidige oppervlakte (1.124 ha). In de huidige situatie zijn met name pakketten met lage vergoedingen ('licht' beheer) afgesloten. Met ingang van 2010 is het de bedoeling dat mozaïekbeheer wordt ingezet met pakketten met hogere vergoedingen ('zwaar' beheer). Het ligt voor de hand dat dan minder overeenkomsten over een geringere oppervlakte worden afgesloten, omdat het budget gelijk blijft en de vergoedingen voor het mozaïekbeheer per deelnemende hectare hoger zullen zijn.

KEUZE VAN INZET VAN INSTRUMENTEN

Dit betekent dat met de keuze voor de Grutto als indicatorsoort, gesubsidieerd agrarisch weidevogelbeheer niet in alle belangrijke weidevogelgebieden in de provincie kan worden ingezet. De provincie heeft als uitgangspunt geformuleerd dat gesubsidieerd agrarisch weidevogelbeheer op basis van het nieuwe stelsel ingezet wordt in de betere Grutto-gebieden. In andere belangrijke weidevogelgebieden dienen andere instrumenten voor weidevogelbeheer te worden ingezet. Dit rapport biedt niet een brede visie op waar welk instrument het meest effectief kan worden ingezet, maar geeft met name de prioritering van de inzet van gesubsidieerd weidevogelbeheer in graslandgebieden op basis van het nieuwe stelsel. Soms sluit de inzet van instrumenten elkaar uit, zoals de huidige PSAN en het Groenblauw Stimuleringskader. In hoofdstuk 6 zijn de aanvullende instrumenten voor weidevogelbeheer aangegeven. Een gebiedsgerichte uitwerking hiervan valt buiten de reikwijdte van dit rapport.

AMBITIES EN VOORWAARDEN

In het nieuwe natuurbeheerplan geeft de provincie aan waar zij welke doelen wil realiseren en welke agrarische beheertypen daarbij van toepassing zijn. De provincie kan daarbij nadere voorwaarden stellen over bijvoorbeeld de samenwerking in een gebied en inhoudelijke keuzes binnen de agrarische beheertypen. Dit is met name van toepassing op het zogenaamde dynamische en flexibele beheer van weidevogels. Omdat de invulling van deze beleidskeuze van gebied tot gebied kan verschillen, zijn in de beheerpakketten zelf geen voorschriften opgenomen omtrent aantallen broedparen, aanwezigheid van aantallen soorten of andere kwaliteitseisen. Dergelijke inhoudelijke doelstellingen dienen in het provinciale beleidskader te worden opgenomen (Interprovinciaal Overleg, 2008).

HOOFDSTUK 3

Selectie van kansrijke gebieden

3.1

AANPAK

Voor de inzet van de weidevogelpakketten met collectief beheer is gezocht naar kansrijke gebieden. Kansrijke gebieden zijn hier gedefinieerd als gebieden waar, op basis van recente gegevens, nog hoge dichtheden weidevogels voorkomen en waar voldoende jongen geproduceerd worden om populaties in stand te houden. In deze gebieden wil de provincie Noord-Brabant de inzet van graslandpakketten voor weidevogels concentreren.

De analyse bestaat uit de volgende stappen:

- In beeld brengen van belangrijke weidevogelgebieden aan de hand van recente weidevogelgegevens (paragraaf 3.2).
- Opstellen conceptbegrenzing met deskundigen (paragraaf 3.3).
- Toetsing conceptbegrenzing op streekbijeekommen (hoofdstuk 4).
- Vaststellen definitieve begrenzing (hoofdstuk 6).

Voor de begrenzing van kansrijke gebieden voor het nieuwe natuurbeheerplan, is uitgegaan van de beschikbare weidevogeldata van de provincie Noord-Brabant op basis van het meetnet en de vlakdekkende kartering. De selectie van kansrijke gebieden is gebaseerd op de hoogste dichtheden in de meetnetplots in de periode 2005 tot en met 2008. De gegevens uit de vlakdekkende kartering zijn betrokken bij het opstellen van de conceptbegrenzing.

De selectie van kansrijke gebieden heeft in eerste instantie plaatsgevonden aan de hand van de landelijke spelregels van de Werkgroep Weidevogelverbond (NPW, NPN & LTO, 2008):

1. Tenminste 10 broedparen van de Grutto per 100 ha.
2. Tenminste 20 broedparen van de kritische soorten (alle weidevogels behalve Kievit, Krakeend, Graspieper) per 100 ha.
3. Hierop zijn uitzondering mogelijk voor zogenaamde 'parels', rijke en perspectiefvolle gebieden van minder dan 100 ha. Hiervoor is als criterium genomen tenminste 30 broedparen van alle soorten per 100 ha.

Aangezien het aantal Grutto's in de provincie vrij laag is (2% van de Nederlandse populatie komt in Noord-Brabant voor), is tevens een selectie van gebieden gemaakt op grond van twee aanvullende criteria:

4. Tenminste 5 broedparen van de Grutto per 100 ha.
5. Tenminste 10 broedparen van de Kievit per 100 ha.

Noord-Brabant is van nationaal belang voor de Kievit, 20% van de Nederlandse populatie komt in de provincie voor.

Tabel 3.1 geeft een overzicht van het aantal kwalificerende meetnetplots per criterium.

Tabel 3.1
Aantal kwalificerende
meetnet-plots per criterium

Criterium	Plots	% van 75
Grutto > 10 / 100 ha	6	8
Grutto > 5 / 100 ha	19	25
Kritische soorten > 20 / 100 ha	41	55
Parels, alle soorten > 30 / 100 ha	53	71
Kievit > 5 / 100 ha	68	91

Gezien de in paragraaf 2.3 gemotiveerde keuze uit te gaan van de Grutto als indicatorsoort, is voor de selectie van kansrijke gebieden uitgegaan van de meetnetplots met Gruttodichtheden van meer dan 5 en meer dan 10 per 100 ha. De overige drie criteria geven een te ruime selectie van gebieden voor een geconcentreerde en effectieve inzet van het instrument.

In figuur 3.2 zijn de meetnetplots aangegeven met een Gruttodichtheid van tenminste 5 en tenminste 10 broedparen per 100 ha.

3.2

KANSRIJKE GEBIEDEN

In het nieuwe stelsel vormen collectieve gebiedsplannen voor gebieden van tenminste 100 ha het uitgangspunt. Voor de conceptbegrenzing van de nieuwe ruime-jas gebieden waar de nieuwe pakketten voor weidevogelgebied worden opengesteld, is uitgegaan van de in paragraaf 3.1 aangegeven dichtheden. Op grond hiervan zijn in eerste instantie 11 kansrijke gebieden benoemd.

In tabel 3.2 is voor deze kansrijke gebieden aangegeven hoeveel meetnetplots binnen deze kansrijke gebieden voldoen aan de criteria van meer dan 5 per 100 ha en meer dan 10 per 100 ha en of er Grutto-gegevens uit de vlakdekkende kartering aanwezig zijn.

Tabel 3.2
Kansrijke gebieden op
grond van aanwezigheid
meetnet-plots met hoge
Grutto-dichtheden

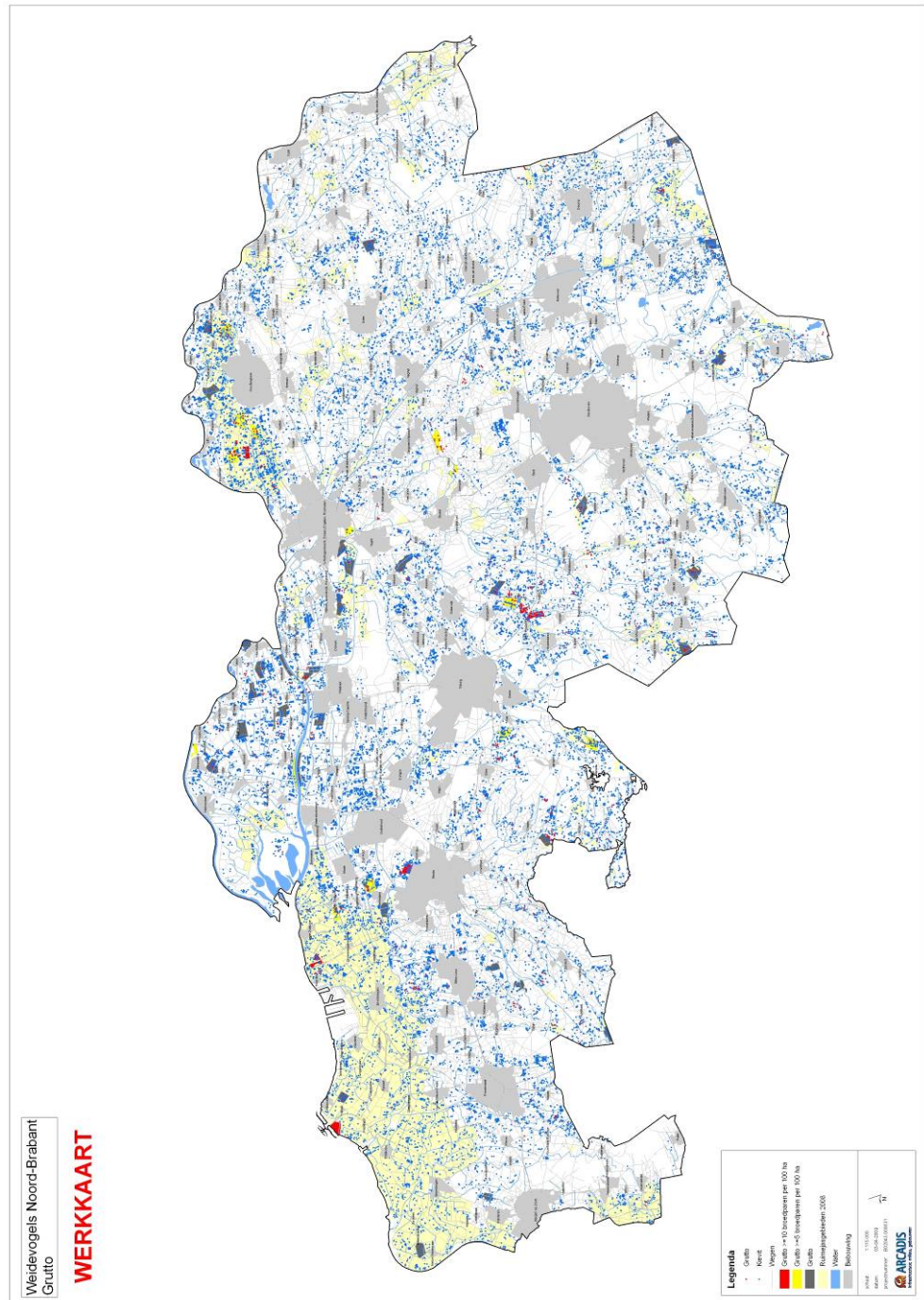
Kansrijk gebied	Plots	Plots	Vlakdekkend	
	> 5/100 ha (geel)	> 10/100 ha (rood)	1999- 2004	2005- 2008
Antoniegorzen		1	ja	nee
Klaver- en Ketelpolder		2	ja	nee
De Vucht, De Moeren, Binnenpolder en Zonzeel	2	1	ja	nee
Land van Heusden en Altena	2		ja	nee
Rielse Heide	1		ja	nee
Poppelsche en Bedafse Heide	1		ja	nee
Moergestelse Gement / Broek, Zwarte Blek, De Gooren, Rosep-Valkeniers-heuvel	1	1	ja	nee
Vughtse Gement en Bossche Broek	1		ja	ja
Schijndelse Heide	2		ja	nee
Beerse Overlaet	4	1	ja	ja
Peel			ja	nee
Totaal	14	6		

Slechts 5 van deze kansrijke gebieden voldoen aan het (landelijke) criterium van meer dan 10 per 100 ha. 10 gebieden voldoen aan het criterium van meer dan 5 per 100 ha.

De Peel voldoet aan geen van beide criteria, maar is door de projectgroep aanvullend opgenomen gezien de huidige begrenzing als ruime-jas gebied.

Figuur 3.1

Meetnetplots met meer dan 5 Grutto's per 100 ha (geel) en meer dan 10 Grutto's per 100 ha (rood)

3.3

NADERE PRIORITERING EN CONCEPTBEGRENTING

De geselecteerde kansrijke gebieden zijn voorgelegd aan een aantal Brabantse weidevogelkundigen (bijlage 2). Op grond hiervan zijn de gebieden Antoniegorzen en Klaver- en Ketelpolder afgevallen. Deze gebieden liggen in akkergebieden op zeekei en openstelling van weidevogelpakketten voor grasland is hier niet aan de orde. Ook het gebied Poppelsche en Bedafse Heide is afgevallen, omdat dit een pilotgebied is voor het Groenblauw Stimuleringskader van de provincie Noord-Brabant. Inzet van dit instrument wordt kansrijker geacht dan openstelling van weidevogelpakketten voor grasland.

Voor de resterende acht gebieden is een conceptbegrenzing opgesteld.

Deze conceptbegrenzing is gebaseerd op:

1. de Grutto-dichtheid in de meetnet-plots;
2. Grutto-broedparen vastgesteld in de vlakdekkende kartering;
3. de huidige ruime-jasbegrenzing;
4. voor de hand liggende geografische grenzen.

De conceptbegrenzing is in een drietal streekbijeenvakkomsten voorgelegd (zie hoofdstuk 4). De EHS-begrenzing is buiten de begrenzing van deze gebieden gehouden, aangezien daar PSN-pakketten zijn opengesteld. Figuur 3.3 geeft de conceptbegrenzing van de kansrijke gebieden.

3.4

MOGELIJKE AMBITIES PER GEBIED

Voor de acht kansrijke gebieden zijn mogelijke ambities opgesteld, uitgaande van de huidige situatie en de potenties per gebied. Tabel 3.3 geeft per gebied het aantal broedparen van de Grutto op basis van het meetnet en de vlakdekkende kartering.

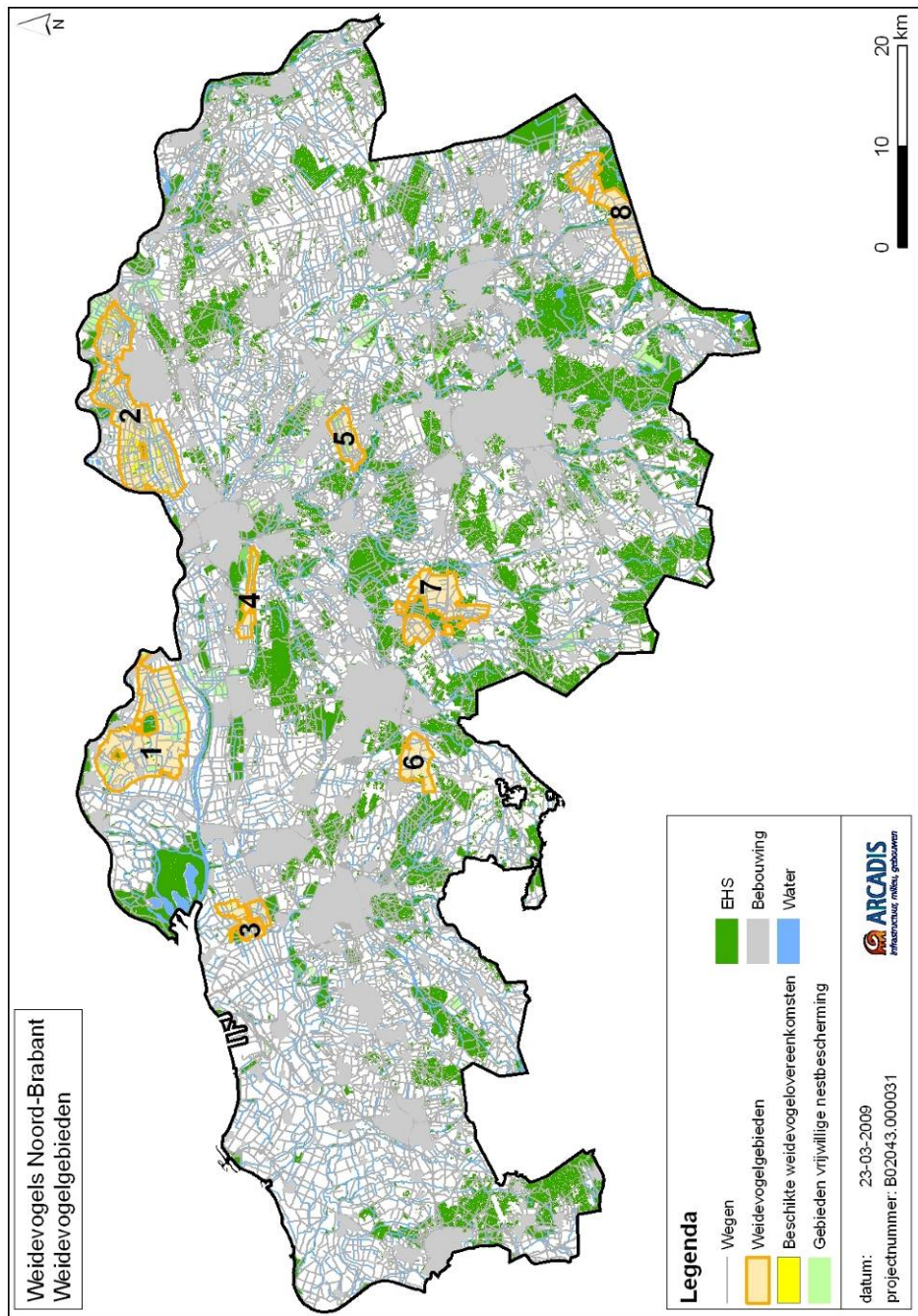
Voor het bepalen van de ambitie per gebied is een voorlopige ambitie voor de korte termijn opgesteld voor de Grutto-dichtheid op basis van collectief beheer, uitgaande van de huidige dichtheid:

- Huidige dichtheid < 5/100 ha, dan ambitie 5-10/100 ha.
- Huidige dichtheid 5-10/100 ha, dan ambitie > 10/100 ha.

Vanuit de beschikbare gegevens is het weinig zinvol een meer specifieke ambitie te formuleren. Voor de lange termijn is de ambitie in alle gebieden een dichtheid van tenminste tien Grutto's per 100 ha te bereiken. Dit is laag in vergelijking met belangrijke Gruttogebieden elders in Nederland.

Figuur 3.2

Conceptbegrenzing nieuwe ruime-jas gebieden

Tabel 3.3

Ambities voor de Grutto per gebied

Gebied	Grutto vlakdekkend	Grutto meetnet 2005-2008	Ambitie Grutto-populatie kwalitatief	Ambitie Grutto kwantitatief (aantal/100 ha)
1. Land van Heusden en Altena	2002: 48	17,7,7,13	Uitbreiding	> 5
2. Beerse Overlaet	2007: 72	31,26,23,23	Uitbreiding	> 10
3. Made/ Drimmelen	2002: 12	-	Overloopgebied voor populatie in EHS	> 5
4. Vughtse Gement	1991: 1 2008: 1	1,4,0,0	Herstel	> 5
5. Schijndelse Heide	1999: 18	7,7,6,0	Uitbreiding	> 10
6. Rielse Heide	2000: 17	-	Uitbreiding	> 10
7. Moergestelse Gement	1999: 14 2000: 2	-	Overloopgebied voor populatie in EHS	> 5
8. De Peel	2000: 25	2,2,0,2	Herstel	> 5

De ambities per gebied laten zich verder gelden in ambities voor samenwerking en pakketsamenstelling. De aanwezige partijen die zich met weidevogelbescherming in het gebied bezig houden, zullen de intentie moeten hebben samen te werken. Globaal is de pakketsamenstelling in de huidige situatie 30% weidevogelgrasland met rustperiode en 70% nestbescherming. In de toekomstige situatie is de ambitie in alle gebieden tot een grotere aaneengesloten oppervlakte mozaïekbeheer te komen, met als consequentie een lager aandeel nestbescherming (zie hoofdstuk 5).

Ambities voor andere soorten dan de Grutto zijn in het kader van dit project niet geformuleerd.

HOOFDSTUK

4 Draagvlak

4.1**AANPAK**

In drie streekbijeenkomsten is voorlichting gegeven over de wijzigingen in het agrarisch natuur- en landschapsbeheer als gevolg van de omvorming van Programma Beheer naar het nieuwe Stelsel Natuur- en Landschapsbeheer. Tevens is de conceptbegrenzing van de kansrijke gebieden voorgelegd. Met de deelnemers is gediscussieerd over de voorgestelde begrenzing, de nieuwe eisen aan het beheer en het draagvlak in de beoogde gebieden. De drie streekbijeenkomsten vonden plaats in Eindhoven (2 april), Woudrichem (6 april) en Lithoyen (7 april). In Lithoyen stond de Beerse Overlaet centraal en in Woudrichem de gebieden Made/ Drimmelen, Land van Heusden en Altena en Vughtse Gement. In Eindhoven stonden de overige vier gebieden centraal (zie tabel 3.3).

Voor de bijeenkomsten in Eindhoven en Woudrichem zijn door de betrokken organisaties geselecteerde contactpersonen van ZLTO-afdelingen, agrarische natuurverenigingen, weidevogelgroepen en natuurterreinbeherende organisaties uitgenodigd (resp. 15 en 18 personen). Voor de bijeenkomst in de Beerse Overlaet zijn de A-leden van de Agrarische Natuurvereniging d'n Beerse Overlaet uitgenodigd (118 personen). Tevens is een uitnodiging verzonden aan alle huidige deelnemers aan PSAN-weidevogelovereenkomsten (totaal: 69 personen, exclusief Beerse Overlaet). In totaal zijn 219 uitnodigingen verzonden. Het totaal aantal deelnemers aan de drie streekbijeenkomsten bedroeg 54 (25% van het aantal genodigden).

In paragraaf 4.2 zijn de resultaten per bijeenkomst samengevat. In paragraaf 4.3 zijn de belangrijkste conclusies hieruit breder getrokken.

4.2**RESULTATEN STREEKBIJEENKOMSTEN*****Streekbijeenkomst Eindhoven, 2 april***

Het aantal opgaven bedroeg 8, de avond werd bezocht door 6 personen. Een eerste conclusie hieruit is dat het draagvlak in Zuidoost-Brabant niet bijzonder groot is. Het aantal afgesloten pakketten in dit deel van de provincie is laag. Gevraagd is waarop de verwachting is gebaseerd voor een grotere deelname op basis van het nieuwe stelsel. Vanuit de provincie is aangegeven dat het nieuwe stelsel minder bureaucratisch is, met een eenvoudigere digitale subsidieaanvraag en gebiedsgericht maatwerk. De rol van de aan te stellen veldcoördinator collectief weidevogelbeheer is cruciaal voor het welslagen van collectief beheer.

Gesproken is over de hoogte van de vergoedingen in het nieuwe stelsel. Deze zijn op dit moment nog niet bekend. Voor agrariërs is het van groot belang hier inzicht in te hebben, voordat uitspraken over draagvlak mogelijk zijn. Verwezen wordt naar de Regeling rustzones (paragraaf 6.5).

De vergoeding hiervoor is € 432,--/ha, maar gesteld wordt dat de oppervlakte waarvoor de regeling wordt aangevraagd vaak kleiner is en de vergoeding dus lager (zie nuancering in paragraaf 6.5). Het animo voor de regeling wordt door aanwezigen mede door de genoemde vergoeding niet groot geacht. De provincie wijst erop dat de vergoeding niet de belangrijkste factor is voor deelname. Uit onderzoek blijkt dat andere factoren als inpasbaarheid belangrijker zijn (Scharten & Klaver, 2009).

Tijdens deze avond stonden vier gebieden centraal: Schijndelse Heide, Rielse Heide, Moergestelse Gement en De Peel. Alleen vanuit Rielse Heide en Moergestelse Gement waren enkele betrokkenen aanwezig.

Rielse Heide

Er zijn actieve weidevogelgroepen in Gilze en Goirle. Er is geen Agrarische Natuurvereniging. Het afsluiten van een collectieve overeenkomst voor weidevogelbeheer kan nadelig zijn, omdat weidevogelpakketten in principe niet stapelbaar zijn met andere pakketten. Daarom moet per gebied gekeken worden wat het beste past. In het gebied van Brabants Landschap zitten nu boeren die doen aan legselbeheer. Vandaar dat gedacht wordt dat er potentie voor collectief beheer in het gebied aanwezig is. Brabants Landschap wil participeren in een collectief weidevogelbeheerplan.

Moergestelse Gement

Hier hebben Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer eigendommen liggen. Brabants Landschap heeft eigendommen ten zuiden van het gebied. Het gebied, met de gekanaliseerde Reusel, wordt heringericht (hermeandering, waterberging). Er gaat 400.000 kuub grond op de schop, waaronder het gebied waar nu veel Grutto's zitten. Dit gebied wordt vernat. Natuurmonumenten wil in haar percelen de grondwaterstand verhogen, zodat het gebied weer natter en dus aantrekkelijk wordt voor weidevogels als Grutto en Kievit. In Haghorst zit een weidevogelgroep. De terreinbeheerders (SBB, NM en BL) willen zeker meewerken. Staatsbosbeheer doet nu al gericht beheer voor Grutto's. Ook zijn er leeuwerikveldjes aangelegd. Vanuit de benaderde lokale weidevogelgroepen en agrarische vertegenwoordigers is er geen enkele indicatie gekomen dat er draagvlak aanwezig zou zijn voor opname van het gebied in het natuurbeheerplan.

Aanvullende emailronde

Vanwege de geringe opkomst en het ontbreken van betrokkenen uit twee van de vier gebieden, is een aanvullende emailronde gehouden onder een aantal genodigden, die voldoende inzicht in de betreffende gebieden zouden moeten geven.

In totaal is aan vijftien personen de betreffende gebiedskaart gestuurd, met daarbij de volgende vragen:

1. In hoeverre is er reeds sprake van samenwerking in relatie tot weidevogelbeheer?
2. In hoeverre is er binnen het gebied potentieel draagvlak voor het aangaan van verdergaande samenwerking en het opstellen van een collectief weidevogelbeheerplan?
3. In hoeverre is er binnen het gebied animo bij betrokken agrariërs voor het afsluiten van weidevogelovereenkomsten?
4. Is de aangegeven begrenzing naar uw mening de meest optimale, of stelt u aanpassingen voor?

De respons op de aanvullende e-mailronde betrof twee reacties (13%):

- Eén reactie met betrekking tot het gebied de Peel. Pion de Peel (projectorganisatie van ZLTO) verzoekt het ruime-jas gebied voor weidevogels te handhaven op de kaart. In het gebied wordt gewerkt aan de oprichting van een agrarische natuurvereniging. Tevens wordt gewerkt aan een gebiedscontract met betrekking tot het Stimuleringskader. Het handhaven van het ruime-jas gebied biedt volgens Pion de Peel de beste mogelijkheden voor een adequaat weidevogelbeheer.
- Eén reactie met betrekking tot het gebied Schijndelse Heide. Hierin is aangegeven dat er een begeleidingscommissie voor weidevogelbescherming in dit gebied is aangesteld, waarin de gemeente Schijndel, de gemeente Sint-Oedenrode, Brabants Landschap, ZLTO, Weidevogelgroep Schijndel en Weidevogelgroep Sint-Oedenrode vertegenwoordigd zijn. Slechts enkele agrariërs willen niet meewerken, aangezien zij bang zijn voor verdergaande verplichtingen. Er wordt gewerkt aan een herziening van het huidige weidevogelconvenant.

Streekbijeenkomst Woudrichem, 6 april

Het aantal opgaven bedroeg 11, de avond werd bezocht door 12 personen. In alle drie de gebieden blijkt in principe draagvlak te zijn voor opname van het gebied in het natuurbeheerplan. Voor alle drie de gebieden zijn er aanpassingen van de gepresenteerde conceptbegrenzing voorgesteld. In hoeverre tot een collectief weidevogelbeheerplan kan worden gekomen, is afhankelijk van een aantal factoren.

Een opmerking betrof de diversiteit en complexiteit van regelingen alleen al voor agrarisch weidevogelbeheer. Gevraagd is om één allesomvattende regeling. Zo is er een spanningsveld tussen deelname aan het Stimuleringskader enerzijds en het nieuwe stelsel anderzijds. Eén veldcoördinator collectief weidevogelbeheer voor beide regelingen is het meest efficiënt.

Ook is er vrees voor toekomstige beperkingen voor veehouders, als door agrarisch natuurbeheer dichtheden van weidevogels toenemen (planologische schaduwwerking). De provincie zou expliciet aan moeten geven dat negatieve effecten op uitbreidingsplannen niet zullen optreden.

Land van Heusden en Altena

Ten opzichte van de conceptkaart is verzocht tot opname van het zuidoostelijk deel, dat natter wordt en voldoende potenties heeft voor weidevogels. Gevraagd wordt het gehele gebied ten zuiden van de conceptbegrenzing tot aan de Bergse Maas op te nemen.

Made-Drimmelen

In het zuidoostelijke deel is het Stimuleringskader van toepassing. Hier is met name opgaande beplanting gepland. Dit deel is dus niet geschikt voor weidevogels. Het deel ten zuiden van de Brandestraat wordt op verzoek buiten de begrenzing gelaten. De ervaringen met mozaïekbeheer in het gebied zijn goed, maar het is de vraag of er uitbreiding mogelijk is. Dit is mede afhankelijk van de nog niet onbekende pakketvergoedingen. Aangegeven is dat in het gebied Ketel- en Klaverpolder ook sprake is van een aanzienlijke Grutto-populatie. Dit gebied is in de voorselectie echter afgevalen (zie paragraaf 3.3.).

Vughtse Gement

Tussen de conceptbegrenzing en het EHS-gebied ten noorden ervan, kan het open gebied worden toegevoegd aan de conceptbegrenzing. In het oostelijk deel is al zeven jaar een weidevogelgroep actief, de aanwezige agrariërs werken goed mee. Gesubsidieerd agrarisch weidevogelbeheer is nog niet van de grond gekomen, door het ontbreken van een trekker.

In het gebied liggen veel pachtgronden van de gemeente Vught, zowel eenjarige als zesjarige pacht. Eenjarige pacht is een knelpunt voor het afsluiten van zesjarige overeenkomsten voor weidevogelbeheer. De gronden van de gemeente Vught kennen echter circa 80% langdurige pacht. De gemeente staat positief tegenover weidevogelbeheer. De gemeente heeft een weidevogelconvenant opgesteld en geeft een financiële compensatie aan pachters die later maaien. Andere concrete maatregelen ontbreken echter nog. Veel gronden betreffen echter veldkavels van boeren die elders wonen. De meeste boeren zijn lid van Agrarische Natuurvereniging de Duinboeren. De Agrarische Natuurvereniging de Duinboeren zelf heeft echter niet gereageerd.

Streekbijeenkomst Lithoyen, 7 april

Het aantal aanwezigen bedroeg 36 (er is niet gewerkt met opgave). De vertegenwoordigers van de Agrarische Natuurvereniging d'n Beerse Overlaet zijn in principe positief over de mogelijkheden van het nieuwe stelsel. Er is reeds nagedacht over een coördinator. Daarnaast is er een groep boeren die zich te beperkt voelt in de agrarische bedrijfsvoering. Het feit dat er nog geen duidelijkheid kan worden gegeven over de pakketvergoedingen betekent dat betrokkenen geen goede afweging kunnen maken. Ook wordt gewezen op de grote tijdsdruk die op het proces staat. Een collectief plan zou per 1 augustus 2009 gereed moeten zijn. De gevraagde omschakeling van (met name) legselbeheer in het gebied naar (een groot aandeel) mozaïekbeheer wordt door deze groep boeren als te beperkend ervaren. In het begrensde gebied wisselen weilanden en akkers zich af. Dit beperkt de mogelijkheden om een aaneengesloten gebied van 100 ha met mozaïekbeheer op basis van graslandpakketten te realiseren. Een concrete vraag uit het gebied is, of om de 100 ha te realiseren, ook gebruik gemaakt kan worden van akkerpakketten. De provincie zal in het natuurbeheerplan aangeven of deze mogelijkheid bestaat. Er komt uit de bijeenkomst geen eenduidige conclusie ten aanzien van het draagvlak. Geconcludeerd wordt daarom de Beerse Overlaet te behouden als ruime-jas gebied en nader te onderzoeken in hoeverre tot een collectief weidevogelbeheerplan kan worden gekomen. Dit mede in relatie tot het feit dat een deel van de huidige overeenkomsten eind 2009 afloopt.

4.3

BEPALENDE FACTOREN VOOR DRAAGVLAK

Uit de drie streekbijeenkomsten en de aanvullende emailronde voor Zuidoost-Brabant is een aantal algemene conclusies te trekken aangaande draagvlak.

Er zijn hierbij drie niveaus van draagvlak onderscheiden:

1. Draagvlak voor opname van een gebied in het natuurbeheerplan.
2. Draagvlak voor een collectief weidevogelbeheerplan en een veldcoördinator collectief weidevogelbeheer.
3. Individuele deelnamebereidheid aan een collectieve overeenkomst.

De streekbijeenkomsten hebben voornamelijk een rol gehad in het bepalen van het draagvlak voor opname van een gebied in het (ontwerp-)natuurbeheerplan. In feite gaat het er om in hoeverre er kansen zijn voor een verdere uitwerking op het tweede niveau. Dit wordt bepaald door de mogelijkheden voor het opstellen van een collectief weidevogelbeheerplan (inclusief samenwerking tussen agrariërs en natuurterreinbeherende organisaties) en het aanstellen van een gebiedcoördinator. Negatieve ervaringen met natuurbeleid in het verleden (in het algemeen en met name in het gebied zelf) spelen een rol bij het potentiële draagvlak voor opname van een gebied in het natuurgebiedplan. In veel gevallen wordt de vrees voor planologische schaduwwerking genoemd.

Er is onzekerheid ten aanzien van de situatie over zes jaar, bij het aflopen van een eventueel afgesloten collectieve overeenkomst. Wordt het beleid dan weer gewijzigd? Wat gebeurt er als collectief beheer zo goed uitpakt, dat er grote dichtheden aan weidevogels voorkomen? Verdergaande maatregelen liggen echter niet in de intentie van de provincie. De kaart in het natuurbeheerplan geeft uitsluitend aan waar de subsidieregeling open staat. Aantal en complexiteit van regelingen met betrekking tot weidevogelbeheer doen betrokkenen terugdeinzen zich uit te spreken over draagvlak.

Op het tweede niveau speelt de afweging of de mogelijkheden van het nieuwe stelsel niet tegenstrijdig zijn met mogelijkheden voor andere instrumenten. Het afsluiten van een collectieve overeenkomst voor weidevogelbeheer kan nadelig zijn, omdat weidevogelpakketten in principe niet stapelbaar zijn met andere pakketten. Ook is er een mogelijke spanning met (initiatieven voor) het Groenblauw Stimuleringskader, bijvoorbeeld als daarin is voorzien in aanleg van landschapselementen. Deze spanning kan worden verminderd door voor zowel het Stimuleringskader als voor het collectieve weidevogelbeheerplan met dezelfde coördinator te werken. Daarom moet per gebied goed bekeken worden welk instrument waar het beste past. Hiervoor ontbreekt op basis van de huidige planning echter de tijd. De rol van de veldcoördinator collectief weidevogelbeheer is hierbij cruciaal. De provincie zal meer tijd en ruimte moeten bieden om tot een collectief plan te komen.

De individuele deelnamebereidheid van agrariërs wordt voor een belangrijk deel bepaald door de sociale druk (de vraag in hoeverre de 'buurman' meedoet) en door de pakketvergoedingen. Het feit dat deze nog niet bekend waren tijdens de streekbijeenkomsten, heeft tot de nodige kritiek geleid. Op het individuele niveau speelt ook of weidevogelbeheer past binnen de bedrijfsvoering en de interesse voor weidevogels bij de betreffende agrariër.

Duidelijk is dat in gebieden waar door een Agrarische Natuurvereniging al aan (collectief) weidevogelbeheer wordt gedaan (Beerse Overlaet, Vughtse Gement), op dit moment de grootste kansen liggen voor de aanpak op basis van het nieuwe stelsel. In gebieden waar nog geen vorm van samenwerking is (alle overige), dient deze samenwerking eerst georganiseerd te worden. Dit kost tijd en moeite en is afhankelijk van de inzet van enkele gemotiveerde personen uit de streek zelf en beschikbare financiering. Vervolgens dient onder leiding van de veldcoördinator collectief weidevogelbeheer een collectief plan te worden opgesteld. In deze gebieden is dat in 2009 waarschijnlijk niet meer mogelijk, zodat een collectieve overeenkomst in deze gebieden niet voor 2011 in werking kan treden. De provincie zal hiervoor zelf ook in deze gebieden moeten investeren (zowel financieel als qua begeleiding).

Tabel 4.1

Kansen en vereisten per gebied om tot een collectief plan te komen

Gebied	Draagvlak	ANV	Huidige collectief	Vereisten voor een collectief plan
1. Land van Heusden en Altena	+	Altena en Biesbosch	-	S, Vcw, Db
2. Beerse Overlaet	+/-	D'n Beerse Overlaet	979 ha	Dv, S, Vcw, Db
3. Made-Drimmelen	+	Made-Drimmelen	88 ha	S, Vcw, Db
4. Vughtse Gement	+	Duinboeren	-	S, Vcw, Db
5. Schijndelse Heide	+	-	-	ANV, S, Vcw, Db
6. Rielse Heide	+	-	-	ANV, S, Vcw, Db
7. Moergestelse Gement	-	-	-	ANV, Dv, S, Vcw, Db
8. Peel	+	In oprichting	-	(ANV), S, Vcw, Db

Legenda: Dv = Draagvlak, S = Samenwerking partijen, Vcw = Veldcoördinator collectief weidevogelbeheer, Db = Individuele deelnamebereidheid, ANV = oprichting ANV (of ander samenwerkingsverband). + = aanwezig, - = niet aanwezig.

Bij voldoende draagvlak op dit moment voor opname van een gebied in het natuurbeheerplan, is het niet vanzelfsprekend dat een collectief weidevogelbeheerplan daadwerkelijk tot stand komt. In geen van de gebieden is nog sprake van een veldcoördinator collectief weidevogelbeheer. In de Beerse Overlaet en Made-Drimmelen is op dit moment al sprake van een goede samenwerking en collectieve aanvragen, waardoor hier (mits er voldoende draagvlak is) de meeste kansen liggen op korte termijn tot een collectief weidevogelbeheerplan. De samenwerking tussen de partijen dient in de andere gebieden nog te worden opgezet. Tabel 4.1 vat de kansen per gebied samen om op basis van de opname in het natuurbeheerplan tot een daadwerkelijke uitvoering te komen.

4.4

CONCLUSIES VOOR OPNAME VAN GEBIEDEN IN HET NATUURBEHEERPLAN

Het huidige quotum voor openstelling van weidevogelpakketten is 1.124 ha. Het quotum binnen het nieuwe stelsel zal daar naar verwachting niet van afwijken. Voor collectief beheer dient tenminste 100 ha per gebied ingezet te worden. De oppervlakte van de kansrijke gebieden is meerdere 100-en ha groot. In het collectieve weidevogelbeheerplan wordt het mozaïekbeheer zo geconcentreerd mogelijk aangegeven binnen dit gebied.

In zes geselecteerde kansrijke gebieden is op grond van de drie streekbijeekommen en de aanvullende e-mailronde voor Zuidoost-Brabant, sprake van draagvlak voor handhaving of opname van het gebied in het natuurbeheerplan (+ in tabel 4.1). Gebied de Peel voldoet echter niet aan de in paragraaf 3.1 gestelde criteria voor kansrijke gebieden. Ondanks het in principe aanwezige draagvlak in het gebied voor opname in het natuurbeheerplan, wordt het gebied hierom niet opgenomen.

In de Beerse Overlaet is geen eenduidig beeld ten aanzien van het draagvlak verkregen (+/- in tabel 4.1). Geadviseerd wordt dit gebied wel te handhaven in het natuurbeheerplan. Wanneer in het gebied op termijn niet tot een collectief weidevogelbeheerplan kan worden gekomen, kan het mogelijk alsnog afvallen.

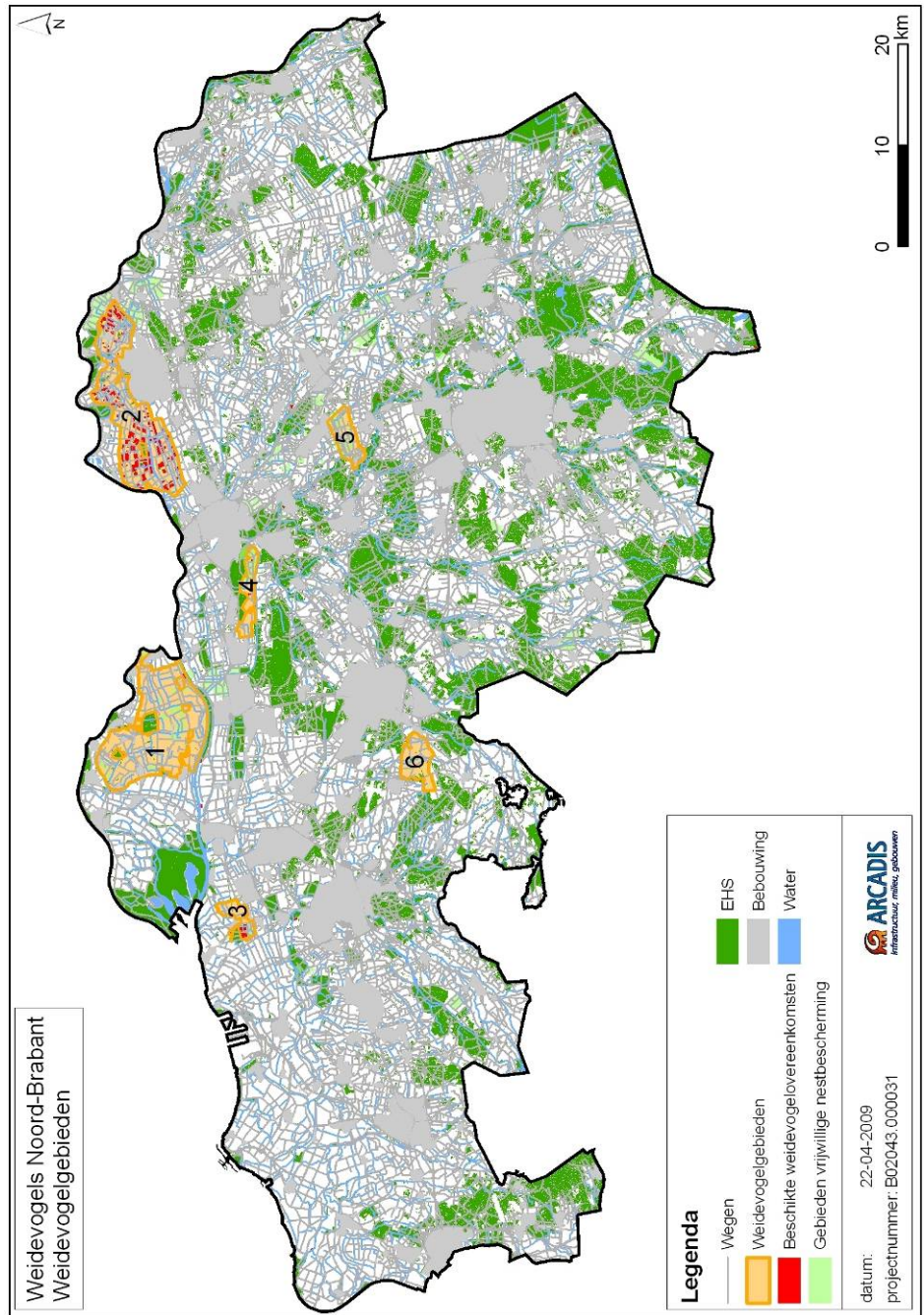
Voor de Moergestelse Gement is noch in de streekbijeekkomst, noch op basis van de schriftelijke emailronde enig signaal met betrekking tot aanwezig draagvlak voor opname van dit gebied in het natuurbeheerplan verkregen. Geadviseerd wordt dit laatste gebied niet als ruime-jas gebied in het natuurbeheerplan op te nemen.

Uitgaande van een quotum van 1.124 ha en zes kansrijke gebieden, is er gemiddeld circa 180 ha per gebied beschikbaar. Dit mits in alle gebieden tot een collectief weidevogelbeheerplan kan worden gekomen. Wanneer er twee gebieden afvallen, is er gemiddeld circa 280 ha per gebied beschikbaar. Dit biedt de mogelijkheid voor bijvoorbeeld twee afzonderlijke eenheden van 100 ha met mozaïekbeheer binnen een ruime-jas gebied.

In figuur 4.1 is de definitieve begrenzing van de zes kansrijke gebieden opgenomen, met de in de streekbijeekommen voorgestelde wijzigingen.

Figuur 4.1

Definitieve begrenzing nieuwe ruime-jas gebieden

HOOFDSTUK 5

Spelregels en gebiedsbespreking

In dit hoofdstuk is de tekst opgenomen voor het natuurbeheerplan: de algemene spelregels voor gesubsidieerd weidevogelbeheer en de uitwerking per gebied.

5.1

SPELREGELS

Algemeen

Het nieuwe stelsel natuur- en landschapsbeheer gaat uit van een zwaarder weidevogelbeheer waarbij door middel van een collectief weidevogelbeheerplan een zodanig mozaïek aan weidevogelbeheer wordt bereikt, dat de effecten daarvan beter zichtbaar worden (NPW, NPN & LTO, 2008; Werkgroep Weidevogelverbond, z.j.). Een dergelijk collectief plan is een voorwaarde voor subsidiëring van agrarisch natuurbeheer voor weidevogels op basis van graslandpakketten. Het natuurbeheerplan formuleert de spelregels voor een gebiedsgerichte aanpak en flexibiliteit, doelstellingen per gebied en welke (sub)pakketten in welke gebieden kunnen worden aangevraagd. Een overzicht van de ‘nieuwe’ weidevogelpakketten (IPO, 2008) is opgenomen in bijlage 1.

Gebiedsgerichte aanpak

Het nieuwe beleid vraagt een professionele gebiedsaanpak, waarbij de provincie faciliterend is. Dit betekent dat de provincie onder andere budget beschikbaar stelt voor organisatiekosten, bijvoorbeeld voor het aanstellen en ondersteunen van een veldcoördinator collectief weidevogelbeheer en voor monitoring. De weidevogelpakketten voor grasland kunnen op basis van het nieuwe stelsel alleen worden gecontracteerd in een planmatig beheerd gebied en op basis van een collectief weidevogelbeheerplan, opgesteld door alle beherende partijen gezamenlijk.

Collectief weidevogelbeheerplan

De veldcoördinator collectief weidevogelbeheer stelt een collectief weidevogelbeheerplan op waarin de gezamenlijke ambitie van het gebied is beschreven met de daartoe benodigde acties ten aanzien van beheer, inrichting, behoud van openheid en predatiebeheer. Voor een goed collectief weidevogelbeheerplan dienen ook de weidevogelgraslanden die in het beheer van natuurterreinbeherende organisaties zijn, te worden meegenomen.

In het plan komen minimaal de volgende onderwerpen aan bod:

1. Gebiedsbeschrijving.
2. Bestaande situatie ten aanzien van weidevogels en weidevogelbeheer.
3. Uitwerking ambities ten aanzien van weidevogels en weidevogelbeheer (doelsoorten met gewenste populatiegroottes in peiljaren aan het begin, halverwege en aan het eind van de looptijd van het plan).
4. Te nemen maatregelen (beheer en inrichting; onder andere graslandbeheer, predatiebeheer; welke knelpunten zijn er bij het realiseren van de doelstellingen per gebied?).
5. Monitoring en kwaliteitsborging.
6. Organisatie en samenwerking.
7. Begroting en financiering.

In bijlagen wordt het volgende opgenomen:

- A. Kaarten van territoria, et cetera.
- B. Lijsten met namen en adressen van contactpersonen per organisatie.
- C. Tabellen met gegevens.
- D. Mozaïekkaart.

Een aantal onderdelen is hieronder verder uitgewerkt.

Beheer

Voor het opstellen van een (gebundelde) aanvraag kunnen de beheerders kiezen uit de graslandpakketten voor weidevogelbeheer (bijlage 1).

Daarbij gelden de volgende spelregels:

In gebieden waar de provincie de doelen vooral heeft gericht op Grutto en/of Tureluur en/of Wulp, geldt een minimumeis aan de oppervlakte 'kuikenland'. Hierbij is het aandeel kuikenland als regel gekoppeld aan de (actuele of beoogde) Gruttodichtheid in het gebied op basis van de rekenfactor 1,4 ha kuikenland per Gruttobroedpaar (met een adequate spreiding in tijd en ruimte). Er wordt bovendien gewerkt met een bovengrens van 20% kuikenland ten opzichte van het totale areaal weidevogelbeheer.

Als 'kuikenland' kwalificeren de maatregelen A1.01, A1.02, A1.05, A1.06 en toeslag kuikenstroken. In dat geval geldt een 1:1-verhouding tussen een hectare van dat beheer en een hectare kuikenland. Beheerders kunnen ook werken met de omrekeningstabel van Alterra, waarbij een groter aantal grondgebruiksvormen in afgewogen verhoudingen meetelt als kuikenland (bijlage 3).

Van die 1,4 ha bestaat 1,0 ha uit de maatregelen A1.01, A1.02, A1.06 en toeslag kuikenstroken en 0,4 ha uit kruidenrijk grasland of kruidenrijke stroken (A1.05).

In gebieden waar de doelen vooral gericht zijn op zangvogels, moet een door de provincie vast te stellen aandeel van de beheerde oppervlakte, maar minimaal 5%, bestaan uit pakket A1.01, A1.05 en/of A1.08.

In de hiervoor genoemde oppervlakten voor kuikens en zangvogels telt alle relevante beheer in het weidevogelplangebied mee, dus ook kwalificerende maatregelen in natuurgebied.

Wanneer gebruik wordt gemaakt van Beheer op Maat of een soortgelijk model/ applicatie, kan hiervan worden afgeweken. Onderstaande bepalingen ten aanzien van flexibiliteit zijn dan tevens niet van toepassing.

Beheerflexibiliteit

De beheermaatregelen kunnen worden ingedeeld in drie categorieën waar het gaat om flexibiliteit:

- Pakketten die gedurende de beschikkingsperiode (zes jaar) vastliggen op hetzelfde perceel en met dezelfde beheervoorschriften, dit geldt voor de pakketten waarbij kruidenrijk grasland wordt beoogd.
- Pakketten/toeslagen die jaarlijks kunnen variëren wat betreft ligging, omvang en beheertype (wordt aangevraagd uiterlijk voor 1 februari van het betreffende kalenderjaar).
- Pakketten/toeslagen waarbij tijdens het seizoen beheerafspraken worden gemaakt ('last minute beheer', afspraken worden gemaakt in de periode van 15 maart tot 15 juni): Gedurende het broedseizoen, maar uiterlijk de dag voordat normaliter de eerste snede zou plaatsvinden, kan een landbouwer bij de veldcoördinator collectief weidevogelbeheer aangeven dat aan de voorwaarden ten aanzien van kuikenstroken wil voldoen. Dit kan alleen indien op de beheereenheid reeds het pakket A1.04 (legselbeheer) is afgesloten.

Hierbij geldt dat pakketten in meerdere categorieën kunnen voorkomen (zie tabel 5.1), waarbij spelregels gelden voor het percentage beheer dat voor 6 jaar vast ligt.

De beheerflexibiliteit is van toepassing op gebiedsniveau. Om gebruik te kunnen maken van beheerflexibiliteit wordt vereist dat de verandering past binnen het weidevogelbeheerplan en de locatie van het beheer opnieuw (op basis van toetsing zoals beschreven in het weidevogelbeheerplan) doelmatig blijkt. Dergelijke maatregelen worden altijd genomen omdat ze een (acuut) ecologisch nut dienen en niet omdat ze toevallig goed zijn in te passen in de agrarische bedrijfsvoering. Dit kan bijvoorbeeld zijn naar aanleiding van een bedrijfsbezoek of een actualisatiebijeenkomst waarin de actuele locaties van nesten of territoria in beeld zijn gebracht. Het inzetten van flexibele maatregelen valt altijd onder de verantwoordelijkheid van de veldcoördinator collectief weidevogelbeheer.

Tabel 5.1 Flexibele inzet van de afzonderlijke pakketten

Code	Omschrijving	Vast	Jaarlijks	Last minute
A1.01	Weidevogelgrasland met rustperiode	Min. 50%	X	X
A1.02	Weidevogelgrasland met voorweiden	Min. 50%	X	X
A1.03	Plas-dras	Min. 80%	X	
A1.04	Legselbeheer	Min. 80%	X	X
A1.05	Kruidenrijk weidevogelgrasland	X		
A1.06	Extensief weiden ten behoeve van weidevogels	Min. 50%	X	X
	Toeslag ruige mest		X	
	Toeslag kuikenstroken		X	X

Het totale beheermozaïek (dus kuikenland/kuikenstroken, plasdras, legseland en ruige mest) wordt kwalitatief en ruimtelijk getoetst middels het mozaïekmodel van Alterra (Schotman et al., 2006).

Op alle percelen waar overheidsmiddelen (EU, nationaal, provinciaal) worden betaald ter realisatie van voldoende en goed kuikenland geldt voor de duur van de contractperiode een verbod van ploegen, frezen, scheuren, egaliseren of bol leggen en herinzaaien. Dit om te voorkomen dat de kwaliteit van het kuikenland afneemt.

Uitgangspunt bij het realiseren van de vereiste oppervlakte kuikenland is de door Alterra ontwikkelde norm van 1,4 ha per gruttopaar. Afwijken van de 1,4 norm is mogelijk indien op basis van recente gegevens kan worden aangetoond dat er sprake is van voldoende broedsucces (BTS>50%) en/of een stabiele Gruttopopulatie.

Wijzigingen in het collectief weidevogelbeheerplan en de mozaïekkaart zijn mogelijk als gevolg van roulerend beheer/gewijzigd pakket en/of uitbreidingsaanvragen/nieuwe aanvragen.

Een rekenvoorbeeld: een gebied doet in jaar 1 een aanvraag voor 1000 ha weidevogelbeheer met een dichtheid van 20 broedparen Grutto per 100 ha. Dat is dus 200 Gruttoparen en (bruto) 280 ha kuikenland.

- Minimaal (60%=bruto) 168 ha (mag dus ook meer zijn) ligt in principe de hele beschikkingsperiode vast. Als echter na één of twee seizoenen blijkt dat hier geen of te weinig weidevogels voorkomen, kan middels goedkeuring van de veldcoördinator collectief weidevogelbeheer eenmalig in de beschikkingperiode van locatie worden gewijzigd. Hiermee voorkomen wij dat wij zes jaar vastzitten aan een beheerafspraak die niets/onvoldoende oplevert.
- Maximaal (20%=bruto) 56 ha wordt jaarlijks aangevraagd in de winterperiode (november-december) voor het seizoen dat daarop volgt op basis van inzichten van het afgelopen weidevogelseizoen. Zodoende kan goed rekening worden gehouden met de mestgift voor die percelen om te komen tot kwalitatief goed (of ten minste een acceptabele kwaliteit van) kuikenland.
- Maximaal (20%=bruto) 56 ha kan worden ingezet gedurende het seizoen op basis van acute ecologische noodzaak ('last minute beheer').

Monitoring en kwaliteitsborging

Onderdeel van de spelregels vormen de kwaliteitsafspraken, eventueel per regio, over de toetsing, monitoring en evaluatie van beheermaatregelen, de kwaliteit van de beheerders en de organisatie. Zo heeft de provincie vooraf (voor de goedkeuring van aanvragen) de vinger aan de pols en kan zij vastleggen hoe de effectiviteit van het beheer wordt gemeten en zo nodig (gedurende de beschikkingsperiode of na afloop daarvan) wordt bijgesteld. Op dit punt wordt momenteel (middels een landelijk project) gewerkt aan de ontwikkeling van een kwaliteitshandboek voor de ecologische kwaliteit van beheer alsmede de kwaliteit van de organisatie.

Organisatie en samenwerking

Het heeft de voorkeur dat beherende partijen in een gebied een structurele samenwerking aangaan. maar dit kan niet generiek worden afgedwongen. In alle gevallen dient wel tenminste afstemming plaats te vinden over het beheer, waarbij het weidevogelbeheerplan de gezamenlijke basis vormt.

Begroting en financiering

Het grootste deel van de doelen van het weidevogelgebiedsplan zal via het nieuwe stelsel worden gefinancierd, maar onderdelen kunnen ook gefinancierd worden uit andere regelingen, sponsors, et cetera. Het instrumentarium voor boerenland en natuurterreinen is immers verschillend. Voor zover er ook verschillende financiers betrokken zijn, zullen die zich allen moeten committeren aan het weidevogelbeheerplan en garant staan voor hun deel van het benodigde budget.

5.2

GEBIEDSBESCHRIJVINGEN

Per gebied zijn in deze paragraaf de belangrijkste aspecten ten aanzien het voorkomen van de Grutto, aanwezige partijen, beheer en mogelijke andere instrumenten aangegeven. Naast de huidige situatie is een voorlopige ambitie aangegeven.

	Land van Heusden en Altena (8033 ha)
Voorkomen Grutto	<i>Vlakdekkende kartering 2002:</i> 48 grutto's. <i>Meetnet 2005 t/m 2008:</i> > 5 grutto's/100 ha. <i>Kwalificerende plots:</i> 2. <i>Ambitie:</i> in collectief beheergebied > 5 grutto's / 100 ha.
Partijen	<i>Vrijwillige bescherming:</i> Altenatuur. <i>ANV:</i> Altena en Biesbosch. <i>Terreinbeheerders:</i> SBB ('t Kooyke), Brabants Landschap (Het Gors). <i>Ambitie:</i> samenwerking tussen Altenatuur, SBB en BL.
Beheer	<i>Huidig:</i> 2 lopende beschikkingen (Genderen), 2x28 = 56 ha? <i>Ambitie:</i> één concentratiegebied met collectief beheer, af laten hangen van het animo in het gebied; uitbreiding tot tenminste 100 ha. Bij 100 ha, > 5 grutto's/100 ha, tenminste 5x1,4=7 ha kuikenland.
Andere instrumenten	Soortbescherming: leefgebiedenbenadering open graslandgebieden, open akkergebieden. Regeling rustzones toepasbaar in gebied.

	Beerse Overlaet (6992 ha)
Voorkomen Grutto	<i>Vlakdekkende kartering:</i> 72 grutto's. <i>Meetnet 2005 t/m 2008:</i> > 5 grutto's/100 ha. <i>Kwalificerende plots:</i> 4 binnen uiteindelijke begrenzing, 1 erbuiten vanwege EHS (Lithse Kooi). <i>Ambitie:</i> In collectief beheergebied > 10 grutto's/100 ha.
Partijen	<i>Vrijwillige bescherming:</i> VWB d'n Beerse Overlaet, IVN Oss regio's Gewandeweg, Maasdonk, Ravenstein, Rietgors en Strijbeemden. <i>Terreinbeheerders:</i> SBB (Lithse Kooi). <i>ANV:</i> D'n Beerse Overlaet. <i>Ambitie:</i> intensieve samenwerking tussen ANV D'n Beerse Overlaet, SBB en vrijwillige weidevogelbeschermers.
Beheer	<i>Huidig:</i> Collectieve overeenkomst met 104 deelnemers, 979 ha (?). Circa 90% (?) is nestbescherming. Een groot deel hiervan loopt eind 2009 af. <i>Ambitie:</i> Mogelijk één of twee kleinere concentratiegebieden met collectief beheer, af laten hangen van het animo in het gebied. De huidige ruime jas daarvoor als zoekgebied in stand laten. Binnen deze concentratiegebieden zal overgestapt moeten worden naar andere pakketten. Indien mogelijk aansluitend op Lithse Kooi. Bij 100 ha, > 10 grutto's/100 ha, tenminste 10x1,4=14 ha kuikenland. Bij 200 ha, > 10 grutto's/100 ha, tenminste 20x1,4=28 ha kuikenland.
Andere instrumenten	Voortzetting Regeling rustzones (t/m 2010, bij voorkeur ook daarna) Soortbescherming: leefgebiedenbenadering open graslandgebieden, open akkergebieden, hooiland en vochtige (schrale) graslanden.

Made/Drimmelen (688 ha)	
Voorkomen Grutto	<i>Vlakdekkende kartering 2002:</i> 12 grutto's. <i>Meetnet 2005 t/m 2008:</i> geen plots binnen uiteindelijke begrenzing. <i>Kwalificerende plots:</i> buiten uiteindelijke begrenzing, waarvan 1 vanwege EHS-begrenzing. <i>Ambitie:</i> in collectief beheergebied > 5 grutto's/100 ha.
Partijen	<i>ANV:</i> Drimmelen.
Beheer	<i>Huidig:</i> binnen huidige ruime-jas over 88 ha lopende overeenkomsten. <i>Ambitie:</i> Eén concentratiegebied met collectief beheer, af laten hangen van het animo in het gebied; uitbreiding tot tenminste 100 ha. Bij 100 ha, > 5 grutto's/100 ha, 5x1,4 = 7 ha kuikenland.
Andere instrumenten	Soortbescherming: leefgebiedenbenadering open graslandgebieden, open akkergebieden. Regeling rustzones toepasbaar in gebied.

Vughtse Gement (998 ha)	
Voorkomen Grutto	Dit gebied was tot voor kort een van de beste Brabantse weidevogelgebieden. Door grootschalige omzetting van grasland in maïs en het achterwege blijven van adequaat agrarisch natuurbeheer is hier weinig van over. Vlakdekkend 1999: 1 grutto, 2008: 1 grutto. <i>Meetnet 2005 t/m 2008:</i> < 5 grutto's/100 ha. <i>Kwalificerende plots:</i> buiten uiteindelijke begrenzing; geen kwalificerende plots over. <i>Ambitie:</i> herstel Grutto-populatie: > 5 grutto's/100 ha.
Partijen	<i>Vrijwillige bescherming:</i> VWB De Duinboeren. <i>Terreinbeheerders:</i> Natuurmonumenten (Vlijmens Ven). <i>ANV:</i> De Duinboeren (Cromvoirt). Gemeente Vught heeft 80% gronden in eigendom. <i>Ambitie:</i> Intensieve samenwerking tussen NM, gemeente Vught en vrijwillige weidevogelbeschermers.
Beheer	<i>Huidig:</i> 3 lopende overeenkomsten (8 ha?). <i>Ambitie:</i> Eén concentratiegebied met collectief beheer, af laten hangen van het animo in het gebied; uitbreiding tot tenminste 100 ha. Bij 100 ha, > 5 grutto's/100 ha, 5x1,4 = 7 ha kuikenland.
Andere instrumenten	Soortbescherming: leefgebiedenbenadering open graslandgebieden, open akkergebieden, hooiland en vochtige (schrале) graslanden. Regeling rustzones toepasbaar in gebied.

Schijndelse Heide (1108 ha)	
Voorkomen Grutto	<i>Vlakdekkend 1999:</i> 18 grutto's. <i>Meetnet 2005 t/m 2008:</i> > 5 grutto's/100 ha <i>Kwalificerende plots:</i> 1 binnen uiteindelijke begrenzing en 1 erbuiten vanwege EHS). <i>Ambitie:</i> 10 grutto's/100 ha.
Partijen	<i>Vrijwillige bescherming:</i> WVG-groepen Schijndel e.o., Rooi en St. Oedenrode.
Beheer	<i>Huidig:</i> valt buiten huidige begrenzing ruime-jas. <i>Ambitie:</i> één concentratiegebied met collectief beheer, af laten hangen van het animo in het gebied; uitbreiding tot tenminste 100 ha. Bij 100 ha, > 10 grutto's/100 ha, 10x1,4 = 14 ha kuikenland.
Andere instrumenten	Andere instrumenten zijn mogelijk meer geschikt dan collectief beheer. Regeling rustzones toepasbaar in gebied.

Rielse Heide (1255 ha)	
Voorkomen Grutto	<i>Vlakdekkend 2000: 17 grutto's</i> <i>Meetnetplots 2005 t/m 2008: > 5 grutto's/100 ha</i> <i>Kwalificerende plots: 1 binnen begrenzing.</i> <i>Ambitie: 10 grutto's/100 ha.</i>
Partijen	<i>Vrijwillige bescherming: WVG Alphen, Chaam, Gilze.</i>
Beheer	<i>Huidig: valt buiten huidige begrenzing ruime-jas.</i> <i>Ambitie: één concentratiegebied met collectief beheer, af laten hangen van het animo in het gebied; uitbreiding tot tenminste 100 ha.</i> <i>Bij 100 ha, > 5 grutto's/100 ha, 5x1,4 = 7 ha kuikenland.</i>
Andere instrumenten	Soortbescherming: leefgebiedenbenadering open akkergebieden. Dit is nu een pilotgebied met Stika als instrument. Eventuele voortzetting daarvan mogelijk kansrijker dan zwaar collectief beheer. Regeling rustzones toepasbaar in gebied.

HOOFDSTUK

6 Andere instrumenten voor weidevogelbeheer

6.1

INLEIDING

De nieuwe begrenzing voor het natuurbeheerplan is gebaseerd op kansrijke Grutto gebieden. Dit betekent dat een groot deel van de Brabantse weidevogelpopulatie buiten de begrensde gebieden valt. Gezien de blijvende achteruitgang van weidevogels en het belang van Brabant voor een groot aantal andere soorten, waaronder de Kievit, is de inzet van andere instrumenten van groot belang voor een duurzaam beheer van de Brabantse weidevogelpopulaties. Voor zover de landelijke pakkettenlijst in het nieuwe stelsel ontoereikend is om maatwerk te leveren, hebben de provincies zelf de mogelijkheid om aanvullende beheerafspraken te maken buiten het stelsel om (maar wel passend binnen de Catalogus Groenblauwe Diensten). De provincie Noord-Brabant heeft dit bijvoorbeeld gedaan middels het Groenblauw Stimuleringskader. In dit hoofdstuk is een overzicht gemaakt van de huidig beschikbare instrumenten voor weidevogelbeheer: het gaat om een veelvoud aan regelingen, toepasbaar in verschillende typen gebieden onder verschillende voorwaarden en aan te vragen bij verschillende instanties. Voor de betrokken partijen is het wenselijk om zoveel mogelijk tot één overzichtelijke regeling te komen, zoals ook blijkt uit de streekbijeenvakkomsten.

De provincie Noord-Brabant heeft voor weidevogels met name een stimuleringsbeleid ten aanzien van inrichting en beheer. Het beleid in het kader van water en ruimtelijke ontwikkeling is echter mede bepalend voor weidevogels. Het ruimtelijk beleid richt zich daarbij in weidevogelgebieden met name op het tegengaan van verdichting van de open ruimte, ofwel het tegengaan van verstedelijking, verstening, intensivering van de landbouw et cetera. Provincie en gemeenten borgen de openheid in structuurvisies en bestemmingsplannen met name op gebiedsniveau en niet op perceelsniveau.

6.2

AKKERPAKKETTEN BINNEN HET NIEUWE STELSEL

Een aantal Brabantse weidevogelsoorten heeft ook akkerland als belangrijk leefgebied. Voor akkervogels is er nog geen landelijke systematiek ontwikkeld zoals voor weidevogels. Er is geen collectief beheer vereist op basis van een weidevogelbeheerplan. De akkerpakketten in het nieuwe stelsel bieden naast de graslandpakketten mogelijkheden voor agrarisch weidevogelbeheer in de in het natuurbeheerplan opgenomen gebieden (één op één overgenomen uit het vigerende natuurgebiedsplan). Er zijn twee pakketten relevant, A1.02.01 bouwland met broedende akkervogels en A1.02.02 bouwland met doortrekkende en overwinterende akkervogels.

6.3

GROENBLAUW STIMULERINGSKADER

De provincie Noord-Brabant heeft, aanvullend op de mogelijkheden die er waren voor agrarisch natuurbeheer via de Provinciale Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer, een Groenblauw Stimuleringskader opgesteld. Op basis hiervan kunnen drie of meer gemeenten een gebiedscontract opstellen, waarin een gebiedsspecifieke uitwerking wordt gemaakt van waar welke pakketten ingezet kunnen worden. De provincie subsidieert de uitvoering van de gebiedscontracten. In het Stimuleringskader is één specifiek weidevogelpakket opgenomen, de weidevogelgroep.

Andere pakketten uit het Stimuleringskader die een rol kunnen spelen bij weidevogelbeheer zijn natuuroever nat grasland, bloemrijke rand, graslandflora- en -faunarand, akkerflora- en -faunarand en de pakketten actief randenbeheer (grasland en bouwland). Om de huidige betekenis van het Stimuleringskader voor weidevogelbeheer preciezer te kunnen bepalen, zou er een analyse per gebiedscontract moeten worden gemaakt.

6.4

VRIJWILLIGE NESTBESCHERMING

In Noord-Brabant zijn 44 weidevogelgroepen (gegroeid sinds 1994) die aan vrijwillige weidevogelbescherming doen. In 2007 bedroeg het afgezocht oppervlak 13.860 ha en in 2008 14.712 ha (Coördinatiepunt Landschapsbeheer, 2009). In 2008 werden circa 5.000 legfels beschermd, met een uitkomstpercentage van 70%. Het grootste deel van deze nesten zou verloren gaan, wanneer deze niet opgespoord en gemarkeerd zouden zijn. Figuur 6.5 geeft een overzicht van de werkgebieden van de vrijwilligersgroepen. De kaart geeft echter een vertekend beeld, omdat slechts 30% van de werkgebieden is gedigitaliseerd.

6.5

REGELING RUSTZONES

In 2007 is gestart met een driejarig pilotproject, 'Rustzones voor kritische weidevogels'. In samenwerking met vrijwilligersgroepen en gesubsidieerd door de provincie Noord-Brabant (uit het soortenbeleid / weidevogelbeschermingsplan) is deze regeling door het Coördinatiepunt Landschapsbeheer in het leven geroepen. De regeling heeft als doel het aantal vliegvlugge weidevogelkuikens te vergroten door gepaste maatregelen te treffen. Weidevogelbeschermers kunnen in samenwerking met lokale agrariërs overeenkomsten in het veld afsluiten. In rand- of blokvormige rustzones worden tijdelijk geen agrarische bewerkingen uitgevoerd, zodat de pullen er dekking vinden en ongestoord kunnen foerageren. Een rustzone kan worden aangelegd op plaatsen waar een Grutto, Wulp of Tureluur broedt. De vergoeding is € 432,- per ha en gebaseerd op onder andere gemiste grasopbrengsten. De subsidie compenseert de inkomstenderving die boeren oplopen door de (landbouwkundig) niet optimale inrichting van de zones. De minimum oppervlakte is 0,1 ha, wat voor grasbroeders laag is, maar er toch voor zorgt dat potentiële deelnemers instappen. Als nesten gepredeerd of verlaten worden, krijgt de agrariër zijn volledige vergoeding, maar mag hij na vier weken maaien. Hierdoor kan hij twee sneden gras mis lopen. In het voorjaar van 2008 bleek dat onder agrariërs voldoende draagvlak aanwezig was en werden 40 rustzones ingesteld (figuur 6.1), met een totale oppervlakte van 30 hectare (Sloothaak, 2008). Dat is gemiddeld 0,75 ha per rustzone. Tien agrariërs hebben 0,5 ha laten staan en 2 agrariërs 0,1 ha. De stelling in de streekbijeenkomst in Eindhoven, dat het oppervlakte waarvoor de vergoeding wordt aangevraagd vaak kleiner is, geldt hooguit voor 30% van de overeenkomsten.

6.6**WEIDVOGELBESCHERMINGSPLAN**

De Subsidie Soortenbeleid is opengesteld voor organisaties en particulieren die maatregelen uit soortbeschermings- of habitatplannen willen uitvoeren. Eén van deze plannen is het Weidevogelbeschermingsplan (Brouwer, 2005). De projectsubsidies worden verdeeld op basis van een verdeelprogramma. De provincie stelt jaarlijks een subsidieplafond vast. Er wordt slechts summier gebruik gemaakt van de Subsidie Soortenbeleid om maatregelen uit het weidevogelbeschermingsplan mee te voeren. Het betreft een drietal projecten van Staatsbosbeheer voor de kwaliteitsimpuls weidevogel terreinen en een project van Brabants Landschap voor vrijwillige weidevogel- en uilenbescherming. De mogelijkheden voor subsidieverlening zijn onvoldoende bekend bij de potentiële doelgroepen.

6.7**LEEFGEBIEDSPLANNEN**

In het kader van de leefgebiedenbenadering van het nieuwe soortenbeleid zijn leefgebiedsplannen opgesteld voor zowel agrarisch landschap, zee- en rivierkleigronden (Heunks et al, 2008) als voor het Brabantse akkerbouwgebied op zeelei (Van Eekelen et al., 2008).

De leefgebiedenbenadering is medio 2010 operationeel. De Subsidie Soortenbeleid gaat dan over in de Subsidie Leefgebiedenbenadering.

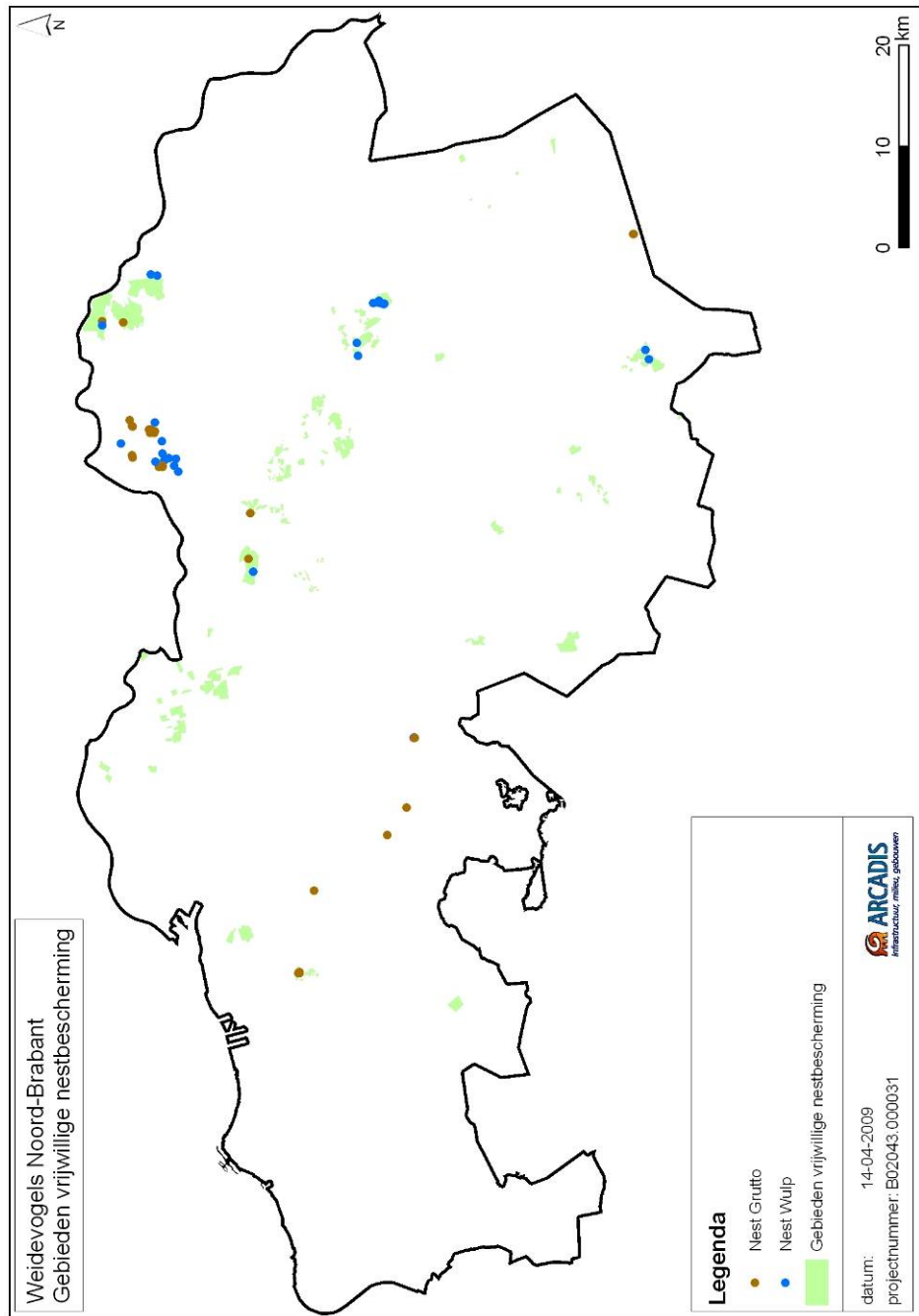
In de leefgebiedenbenadering Agrarisch landschap, zee- en rivierkleigronden (Heunks et al., 2008) zijn voor de zandgebieden zoekgebieden aangegeven voor open graslandgebieden, open akkergebieden, hooiland en vochtige (schrale) graslanden. In deze voor weidevogels geschikte gebieden is het op grond van de leefgebiedenbenadering mogelijk pakketten af te sluiten voor vluchtheuvels, randenbeheer en nestbescherming.

In de leefgebiedenbenadering Brabantse akkerbouwgebied op zeelei (Van Eekelen et al., 2008) zijn de (weidevogel)doelsoorten veldleeuwerik, gele kwikstaart, graspieper, scholekster en wulp opgenomen. Mogelijke maatregelen zijn randenbeheer, leeuwerikvlakjes, grasbufferstroken, vluchtheuvels, vogelvoedselgewassen en nestbescherming. In het rapport zijn zoekgebieden voor kerngebieden (met minimaal benodigde oppervlakte) aangegeven voor (onder andere) scholekster (250 ha), wulp (667 ha), veldleeuwerik (167 ha), gele kwikstaart (143 ha) en graspieper (167 ha).

De leefgebiedenbenadering biedt wel mogelijkheden (budget) voor eenmalige inrichtingsmaatregelen (direct voortkomend uit de aanbevelingen van de plannen), maar er zullen geen structurele beheersmogelijkheden worden gecreëerd.

Figuur 6.3

Werkgebieden vrijwillige weidevogelbescherming (NB: slechts 30% is digitaal beschikbaar) en afgesloten rustzones in 2008

HOOFDSTUK 7

Discussie en aanbevelingen

7.1

DISCUSSIE

Selectie kansrijke gebieden

De kansrijke gebieden zijn geselecteerd op basis van de verspreidingsgegevens van de provincie Noord-Brabant. Het gaat hierbij om gegevens uit het meetnet en uit de vlakdekkende kartering. Deels gaat het hierbij om gegevens van vóór 2005, aangezien de vlakdekkende kartering jaarlijks delen van de provincie beslaat. Uiteindelijk zijn de kansrijke gebieden geselecteerd op basis van dichtheden van >5 en >10 Grutto's/100 ha. Hieromheen is een eerste begrenzing getekend. In een commentaarronde zijn de begrenzingen aangepast en drie gebieden zijn afgevallen. Vervolgens is de EHS uit de begrensde gebieden geknipt. In een aantal gevallen zijn daarbij kwalificerende meetnetplots buiten de begrenzing komen te vallen. De huidige oppervlakte ruime-jas gebieden in het beheergebiedsplan bedraagt 61.068 ha (niet alle gebieden hebben een weidevogelstelling). De totale oppervlakte van de zes voor het natuurbeheerplan geselecteerde gebieden bedraagt 19.074 ha.

De beschreven ambities ten aanzien van soorten en dichtheden voor de kansrijke gebieden zijn uitsluitend opgehangen aan de Grutto. Er is meer gebiedskennis nodig om de ambities ook voor andere soorten/dichtheden op te stellen.

Er is gekozen voor een geconcentreerde inzet van de graslandpakketten van het nieuwe stelsel in een beperkt aantal gebieden. Dit betekent dat veel (nog) belangrijke weidevogelgebieden buiten de opgestelde begrenzing vallen. Voor deze gebieden zijn andere vormen van gesubsidieerd weidevogelbeheer mogelijk. De insteek van dit rapport is uitsluitend de beleidsaanpassing voor het natuurbeheerplan.

Voor een adequate bescherming van weidevogels in de provincie Noord-Brabant is een bredere visie nodig op de inzet van het gehele beschikbare instrumentarium, inclusief eventuele planologische maatregelen in het kader van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (Kistenkas & Melman, 2008).

EHS-begrenzing

De ruime-jas gebieden uit het natuurbeheerplan maken geen deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Alleen de concreet begrensde beheersgebieden zijn onderdeel van de EHS. Een belangrijk uitgangspunt van de provincie Noord-Brabant is dat de EHS niet wordt gewijzigd. De begrenzing van de ruime-jas gebieden geeft echter uitsluitend aan, dat subsidie mogelijk is voor agrarisch weidevogelbeheer op basis van het nieuwe stelsel natuur- en landschapsbeheer. Er is bewust gekozen voor een concentratie en intensivering van het agrarisch weidevogelbeheer.

De gebieden Land van Heusden en Altena, Schijndelse Heide en Rielse Heide zijn geheel of grotendeels nieuw als ruime-jas gebied. In de overige drie gebieden is de begrenzing als ruime-jas gebied gelijk gebleven of aangepast. In de communicatie door de Provincie naar buiten, zal aan dit gegeven aandacht moeten worden gegeven, omwille van het draagvlak in de geselecteerde kansrijke gebieden.

Draagvlak

Uitgangspunt van het nieuwe stelsel vormen collectieve aanvragen voor gebieden van tenminste 100 ha. Dit heeft als consequentie dat in het huidige beheergebiedsplan begrensde gebieden waar subsidie op basis van de PSAN mogelijk is, afvallen en dat op andere plekken licht beheer (legselbeheer) in mindere mate mogelijk is. Bestaand draagvlak kan hierom verdwijnen en dat is dus een impliciet gemaakte keuze. Daarom zijn ook andere instrumenten voor weidevogelbeheer in beeld gebracht, echter nog zonder nadere uitwerking.

Voor de invoering van het nieuwe stelsel per 1 januari 2010 wordt een zeer strakke planning gehanteerd. Een deel van de gewenste informatie (onder andere pakketvergoedingen) is nog niet beschikbaar. Dit leverde spanning op tijdens de streekbijekomsten, waarop veel mensen voor het eerst informatie over de beleidsaanpassing kregen. Betrokkenen voelden zich overvallen door de snelheid van invoering, zonder de consequenties goed te kunnen overzien. Dit werkt zeer beperkend voor het draagvlak, zoals met name duidelijk werd in de Beerse Overlaet. Het is noodzakelijk bij toekomstige streekbijekomsten hier meer rekening mee te houden.

Voor uitvoering van weidevogelbeheer is samenwerking nodig tussen agrariërs, natuurterreinbeherende organisaties en vrijwilligers. In sommige gebieden is een Agrarische Natuurvereniging opgericht en werkt deze op het gebied van weidevogelbescherming samen met vrijwillige weidevogelbeschermers en lokale agrariërs. In andere gebieden ontbreken deze. Het is van belang dat provinciaal wordt geïnvesteerd in intensivering en professionaliteit van de samenwerking. Het nieuwe stelsel natuur en landschap biedt hiervoor subsidiemogelijkheden. Samenwerking ontstaat echter niet vanzelf, ook al zijn er subsidiemogelijkheden beschikbaar. Er zal een gerichte actie door provincie, ZLTO en Brabants Landschap moeten komen, om in gebieden waar samenwerking nog ontbreekt, deze van de grond te krijgen.

In de Beerse Overlaet is de vraag gesteld of akkerpakketten voor het collectieve weidevogelbeheerplan mogen meetellen voor de 100 ha instapeis. De combinatie van gras- en akkerland speelt in de provincie Noord-Brabant met name in dit gebied. Het nieuwe pakket legselbeheer kan ook op bouwland worden afgesloten, maar de toeslag kuikenstroken niet. Dit kan eventueel wel op aangrenzend grasland. De provincie zou ter ondersteuning ook akkerpakketten in het gebied kunnen open stellen. Gezien de beleidsarme omzetting is dat nu niet aan de orde. In een volgende fase van het leefgebiedenbeleid kan een combinatie van gras- en akkerbeheer beter worden uitgewerkt.

7.2

AANBEVELINGEN

1. Opnemen van zes kansrijke gebieden als ruime-jas gebied in het natuurbeheerplan. Voor de nadere uitwerking is een vorm van voorfinanciering voor al deze gebieden gewenst.
2. In 2009 met name inzetten op samenwerking, veldcoördinator collectief weidevogelbeheer en weidevogelbeheerplannen in de twee gebieden waar al collectieve overeenkomsten lopen (Beerse Overlaet en Made-Drimmelen), zodat het agrarisch weidevogelbeheer hier per 1 januari 2010 op basis van het nieuwe stelsel kan worden gecontinueerd.
3. In 2009 en 2010 de mogelijkheden in de overige vier gebieden nader onderzoeken en stimuleren, met name de oprichting van een Agrarische Natuurvereniging. Vervolgens ook hier zorgen voor de aanstelling van een veldcoördinator collectief weidevogelbeheer en de opstelling van een weidevogelbeheerplan, zodat collectieve overeenkomsten mogelijk zijn per 1 januari 2011.
4. De aanstelling van veldcoördinator collectief weidevogelbeheer voor het nieuwe stelsel zoveel mogelijk combineren met andere regelingen, met name het Groenblauw Stimuleringskader. De inzet van de diverse instrumenten voor agrarisch weidevogelbeheer dient zoveel mogelijk gebiedsgericht te worden aangepakt, in samenhang met de andere vormen van agrarisch natuurbeheer.
5. Afhankelijk van de resultaten in de zes kansrijke gebieden, de begrenzing van ruime-jas gebieden in het natuurbeheerplan in 2011 aanpassen. Dan is ook duidelijk hoeveel ha collectief beheer op basis van het quotum voor de provincie Noord-Brabant per gebied mogelijk is.
6. Opstellen van een strategische visie op behoud en versterking van de Brabantse weidevogelpopulatie. De huidige instrumenten voor agrarisch weidevogelbeheer zouden daarbij zoveel mogelijk in samenhang worden gezien en ingezet. Behalve de weidevogelpakketten van het nieuwe stelsel voor natuur- en landschapsbeheer dienen hierbij ook de daarin opgenomen akkerpakketten te worden betrokken, die kansen bieden voor akkervogels. De leefgebiedenbenadering dient hierin verder te worden uitgewerkt. Bij voorkeur dient de Regeling rustzones structureel te worden gemaakt. Tot slot dienen ook de mogelijkheden voor de inzet van het planologisch instrumentarium worden betrokken.
7. De verschillende regelingen/subsidiemogelijkheden voor agrarisch weidevogelbeheer zoveel mogelijk samenvoegen tot één voor betrokkenen werkbare regeling.
8. Er is geen goed bestand van de afgesloten weidevogelpakketten door terreinbeherende organisaties binnen/grenzend aan begrensde gebieden. Gegevens hierover zijn dus niet benut voor dit rapport. Ook het bestand met afgesloten pakketten voor agrarisch natuurbeheer is niet eenduidig opgebouwd. Voor evaluatie en beleidsstudies is het van belang dat deze bestanden beter toegankelijk worden.

9. Bij de organisatie van streekbijeenkomsten in de toekomst is het van groot belang dat alle voor betrokkenen relevante informatie om afwegingen te maken in relatie tot draagvlak of deelname, beschikbaar is.

HOOFDSTUK 8 Bronnen

Gebruikte literatuur

- Brouwer, T., 2005. Bescherming van weidevogels in Noord-Brabant. Natuurbalans Limes Divergens, Nijmegen.
- Coördinatiepunt Landschapsbeheer, 2009. Jaarverslag 2008. Vrijwillige weidevogelbescherming in Noord-Brabant. Brabants Landschap, Haaren.
- Eekelen, V. et al., 2008. Leefgebiedsplan zeelei.
- Heunks, C., R. van Eekelen, R.G. Verbeek, F.L.A. Brekelmans & J.W. de Jong, 2008. Uitwerkingsplan leefgebied agrarisch landschap in Noord-Brabant. Onderdeel zand- en rivierkleigronden. Bureau Waardenburg BV, Culemborg. Rapportnr. 08-242. Concept.
- Interprovinciaal Overleg, 2008. Nieuw Stelsel Natuur- en Landschapsbeheer.
- Kistenkas, F. & D. Melman, 2008. Ruimtelijke bescherming weidevogellandschap. Naar een provinciale weidevogelverordening? Ministerie van LNV, Directie Kennis.
- NPW, NPN & LTO, 2008. Voorstel NPW, NPN, LTO voor landelijke spelregels voor weidevogelpakketten. Ter bespreking met de werkgroep weidevogelverbond op 16 oktober RK/NPW/versie 15 oktober 2008.
- Provincie Noord-Brabant, 2007. Beheergebiedsplan Noord-Brabant. Vastgesteld 2 juli 2002; Laatst gewijzigd en geactualiseerd 26 september 2006; Hernieuwd vastgesteld en geactualiseerd: 25 september 2007.
- Scharten, J. & J. Klaver, 2009. Marketingplan Stimulering Agrarisch Natuurbeheer in de provincie Noord-Brabant. Bureau Praedium, Veghel.
- Schotman, A.G.M., H.A.M. Meeuwsen, S.R. Hensen, O.R. Roosenschoon, B. Vanmeulebrouk, M.A. Kiers & T.C.P. Melman, 2006. Grutto-mozaïekmodel als hulpmiddel voor planning en evaluatie van beheer. Alterra-rapport 1361. Alterra, Wageningen.
- Sloothaak, J., 2008. Tussentijdse evaluatie regeling 'Rustzones voor kritische weidevogels'. Memo Brabants Landschap.
- Teunissen, W.A., W. Altenburg & H. Sierdsema, 2005. Toelichting op de Gruttokaart van Nederland 2004. SOVON-onderzoeksrapport 2005/04. SOVON Vogelonderzoek Beekbergen. A&W-rapport 668. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Werkgroep Weidevogelverbond, z.j. Beleidsinhoudelijke adviezen voor provincies en weidevogelkringen ten behoeve van planmatig en gebiedsgericht weidevogelbeheer.

BIJLAGE 1

Weidevogelpakketten grasland nieuw stelsel

Op de volgende pagina zijn de weidevogelpakketten van het nieuwe stelsel voor grasland (Beheertype A01.01 Weidevogelgebied van het natuurtype A01 Agrarische faunagebieden) opgenomen (IPO, 2008).

Code	Pakket	Instapeisen beheereenheid	Beheer	Optioneel
A1.01	Weidevogelgrasland met rustperiode	Grasland, tenminste 0,5 ha	Rustperiode van 1-4 t/m 1-6, 8-6, 15-6, 22-6, 1-7, 15-7 of 1-8. Hierbinnen geen agrarische werkzaamheden*.	Toeslag ruige mest: buiten rustperiode ruige mest uitrijden van 10-20 ton/ha/jaar.
A1.02	Weidevogelgrasland met voorweiden	Grasland, tenminste 0,5 ha	Rustperiode van 1-5 t/m 15-6 of 8-5 t/m 22-6. Hierbinnen geen agrarische werkzaamheden*. Voor rustperiode niet maaien.	Toeslag ruige mest: buiten rustperiode ruige mest uitrijden van 10-20 ton/ha/jaar.
A1.03	Plas-dras	Grasland, tenminste 0,5 ha	Jaarlijkse inundatie van 1-2 t/m 15-4, 15-5, 15-6 of 15-7. In deze periode op tenminste 60% beheereenheid waterpeil 5-20 cm boven maaiveld.	
A1.04	Landbouwgrond met legselbeheer	Grasland of bouwland, tenminste 0,5 ha	Tijdens broedseizoen een/enkele malen afzoeken op aanwezige legfels; markeren en (indien beweid) voorzien van deugdelijke legselbeschermers. Bij agrarische werkzaamheden* een enclave van tenminste 50m ² vrijwaren om nesten	Toeslag kuikenstroken: stroken van 6-12 m breed worden tenminste 2 weken later gemaaid dan de rest van het perceel.
A1.05	Kruidenrijk weidevogelgrasland	Grasland, tenminste 0,5 ha	Chemische bestrijdingsmiddelen uitsluitend voor pleksgewijs bestrijden akkerdistel, ridderzuring, brandnetel. Uitsluitend bemesting met vaste mest buiten rustperiode, van 1-4 tot 15-6. Geen agrarische werkzaamheden* in rustperiode. Gewas afvoeren voor 1-8 door middel van maaien en afvoeren. Niet scheuren, frezen, herinzaaien.	Toeslag ruige mest: buiten rustperiode ruige mest uitrijden van 10-20 ton/ha/jaar.
A1.06	Extensief beweid weidevogelgrasland	Grasland, tenminste 0,5 ha	Beweiding verplicht tot 15-6 met 1-1,5 GVE/ha. Tussen 1-4 en 15-6 geen overige agrarische werkzaamheden.	

BIJLAGE 2

Betrokkenen bij het project

Projectgroep

Arno Teunissen	Provincie Noord-Brabant, projectleider
Wiel Poelmans	Provincie Noord-Brabant
Eddie Nieuwstraten	Provincie Noord-Brabant
Jochem Sloothaak	Brabants Landschap
Peter van Rijsingen	ZLTO

Streekdeskundigen

Niels Mureau	ANV Made-Drimmelen
Sjaak van Schie	ANV Made-Drimmelen
Jan van de Zwaan	PION de Peel
Nico van Casteren	ANV D'n Beerse Overlaet
Peer Busink	WWB Zuidoost-Brabant

Reacties aanvullende ronde Zuidoost-Brabant

Wil Hetteema en Nan Visser	Weidevogelgroep Schijndel
----------------------------	---------------------------

BIJLAGE 3

Weging kuikenland

Voor de realisatie van voldoende kuikenland kunnen beheerders kiezen uit de in bijlage 1 genoemde beheerpakketten en toeslagen. De waarde van deze pakketten/toeslagen voor opgroeiende kuikens verschilt echter. In onderstaande tabel is door de provincies en Alterra de uitgebreide Alterra-tabel (NPW, NKN, LTO, 2008) samengevat. Voor de samengevatte waarde is vooral gekeken naar de scores in de uitgebreide tabel in de belangrijkste kuikenweken.

Pakket-nummer	Pakketten en toeslagen	Waarde als kuikenland
A01.01.01	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 juni	1,2*
A01.01.02	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 8 juni	1,4*
A01.01.03	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 15 juni	1,5*
A01.01.04	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 22 juni	1,5*
A01.01.05	Weidevogelgrasland met rustperiode tot 1 juli	1,5*
A01.02.01	Weidevogelgrasland met voorweiden tot 1 mei en daarna rust tot 15 juni	0,7
A01.02.02	Weidevogelgrasland met voorweiden tot 8 mei en daarna rust tot 22 juni	0,8
A01.03.01	Plasdras van 15 februari tot 15 april	0,2*
A01.03.02	Plasdras van 15 februari tot 15 mei	0,8
A01.03.03	Plasdras van 15 februari tot 15 juni	0,8*
A01.03.04	Plasdras van 15 februari tot 1 augustus	0,8*
A01.05	Kruidenrijk extensief weidevogelgrasland	min. 1,5*
A01.06	Extensief beweid weidevogelgrasland	1,5
Optionele toeslag	Kuikenstrook	0,3 voor gehele perceeloppervlakte

*Deze weegfactoren worden nog nagetrokken door Alterra.

COLOFON

NATUURBEHEERPLAN

AANPASSING WEIDEVOGELS

OPDRACHTGEVER:

PROVINCIE NOORD-BRABANT

STATUS:

Vrijgegeven

AUTEUR:

H. Hollander

GECONTROLEERD DOOR:

A. Schoenmakers

VRIJGEGEVEN DOOR:

H. Hollander

28 april 2009

074132897:0.1

ARCADIS NEDERLAND BV
Utopialaan 40-48
Postbus 1018
5200 BA 's-Hertogenbosch
Tel 073 6809 211
Fax 073 6144 606
www.arcadis.nl
Handelsregister
9036504

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit dit document worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.